

Josef Bernard
Lubomír Brokl

Katedra sociologie
Filozofická fakulta UHK

Starosta ve městě a na vesnici – vybraná specifika fungování místních samospráv v obcích odlišné velikosti

Na prostředí lidských sídel působí kromě jiných faktorů dosti silně rovněž instituce místní samosprávy. Jejím prostřednictvím je činěna velká část rozhodnutí, která ovlivňují podobu veřejného, ale rovněž soukromého prostoru, jsou alokovány finanční zdroje, rozvíjeny či utlumovány veřejné služby. Instituce samosprávy tak představuje důležitou součást struktury moci v komunitě (community power).

V České republice existují v důsledku roztržité struktury obcí vedle sebe samosprávy spravující lokality s minimálním počtem obyvatel (mediánová velikost obce je menší než 400 obyvatel, obce s méně než 100 obyvateli nejsou výjimečné), ale také mnohatisícová města. Ač z formálně-legislativního hlediska mají samosprávy velkých a malých obcí (měst) podobné kompetence a podobnou vnitřní strukturu, jejich vnitřní fungování se od sebe výrazně odlišuje. Lze tak hovořit o odlišnostech výkonu samosprávy (governance) i při formálně stejných či obdobných institucionálních strukturách (government).

V tomto příspěvku si klademe otázku, jaké základní rozdíly lze pozorovat mezi výkonem samosprávy ve městě a v malých venkovských obcích. Omezujeme se přitom na roli starosty, jakožto dominantního (často jediného) představitele lokální exekutivní moci. Právě starosta je totiž zpravidla považován za centrálního aktéra samosprávy s nejvyšším vlivem. Při sledování role starosty se zaměříme především na následující aspekty: Hodnocení významu různých úkolů samosprávy, politické cíle, zapojování obyvatel do rozhodovacích procesů, míra spolupráce s dalšími aktéry uvnitř samosprávy i mimo ni.

V příspěvku budeme vycházet z existujících datových souborů dvou dotazníkových šetření mezi starosty českých obcí.

Architektura bytových domů v podmínkách tržní ekonomiky.

Příspěvek se zabývá urbanistickým a architektonickým řešením novostaveb bytových domů realizovaných v posledních 20 letech v hlavním městě Praze. Architektura bytových domů je po roce 1989 zbavena kolektivní ideologie a nucena náhle reagovat na změněné politické, ekonomické, sociální a kulturní podmínky.

Příspěvek se prostřednictvím vybraných případových studií bytových domů a vstupní kvalitativní sondy mapující postoje architektů k problematice bydlení snaží postihnout základní faktory ovlivňující konečné urbanistické a architektonické řešení. Na metodologickém základu grounded theory jsou zkoumány především otázky spojené s prostorovým a funkčním řešením bytů, kvalitou bydlení a rolí architekta v procesu navrhování a realizace bytových domů.

Analýza projektové dokumentace případových studií a vybraných témat ze 6 provedených rozhovorů zatím ukazuje, že většina soudobé bytové výstavby nevybočuje z formálních řešení vytvořených recyklací moderní poválečné tradice a soudobé inovace spočívají především v individualizaci vnějšího vzhledu objektů, fasáda bytových staveb se stává nezávislým prvkem – prostředkem komunikace a reprezentace.

Klíčová slova

Architektura, bytové domy, byt, kvalita bydlení, role architekta

Irena Boumová

České vysoké učení technické v Praze

Fakulta architektury

Ústav navrhování II

Thákurova 9

Praha 6 – Dejvice

166 34

e-mail: irena.boumova@fa.cvut.cz

Tomáš Brabec, Luděk Sýkora

Fragmentace současných měst jako prostředek diferenční analýzy demografického chování?

Demografické chování je velmi komplexním procesem, který je ovlivněn řadou faktorů, které ovlivňují odlišné sociální skupiny rozdílným způsobem, a proto dochází k diferencovanému demografickému chování. Přestože se společnost stále výrazněji dělí na specifické sociální skupiny, není zatím výzkumu odlišného demografického chování rozdílných sociálních skupin věnována patřičná pozornost. Diferenční analýza demografických procesů může pomoci nejen při objasnění odlišného demografického chování sociálních skupin, ale přispět i k přesnější predikci populačního vývoje a aplikaci populační a rodinné politiky i sociální politiky. V tomto příspěvku budeme diskutovat, zda má smysl soustředit se v diferenčních analýzách na skupiny obyvatel, kteří se koncentrují ve specifických sociálně homogenních sociálně-prostorových formacích, jako jsou: lokality sociálně vyloučených, (ghetta), etnické enklávy, citadely a gated communities, gentrifikované či suburbanizované čtvrtě. Tyto lokality, kde se koncentruje segregované či separované obyvatelstvo s podobnou ekonomickou úrovní a životním stylem nalezneme především ve velkých městech. Příspěvek se bude snažit hledat odpověď na otázku, zda dochází k diferencovanému demografickému chování v současných městech a zdali zaměření na tyto specifické lokality může pomoci při diferenční analýze.

ABSTRAKT

Markéta Březovská: (Baťova) města, s.r.o.

„If the factory can no longer be seen, this is not because it has disappeared but because it has been socialized, and in this sense it has become immaterial: an immateriality that nevertheless continues to produce social relations, values, and profits.“
(Lazzarato 2007)

(Když už nenalézáme továrnu, není to proto, že by zmizela, ale proto, že byla socializována, a v tomhle smyslu se stala imateriální: imateriálně, které však pokračuje ve výrobě sociálních vztahů, hodnot, a zisku.
(Lazzarato 2007))

Na příkladu Baťova modelu ideálního města a jeho transformace v čase a prostoru bych chtěla prezentovat, jak dnes můžeme na podobná korporační města nahlížet. V principu ze dvou úhlů: Jako satelity, výrobky mateřského podniku v Československu, řídicí se hlavním vedením korporace Baťa, anebo jako na samostatná města mající svou vlastní nezávislou logiku fungující na principu města jako korporace.

Baťa vyráběl města podobně jako boty. Stejným způsobem jako na produkci bot na výrobní lince můžeme nahlížet na produkci měst, kterých Baťa a jeho koncern po světě založili. Je jich více než osmdesát. Přesto, že sledovaly původní model a strukturu, nejen urbanistickou a architektonickou, ale také strukturu sociálního inženýrství, jež ovlivnily fungování celé společnosti, nejsou tato města jednotná. Byly to právě místní socioekonomické, politické a kulturní podmínky, které daly jednotlivým Baťovým městům naprosto odlišný charakter a ovlivnily jejich další existence.

Celý proces transformace můžeme sledovat na příkladech dvou Baťových měst: East Tilbury v Anglii a Batanagaru v Indii. Tyto dva případy prošly v historii dvěma odlišnými scénáři.

Co dnes oba příklady opět spojuje, je jejich budoucí vývoj. V obou lokalitách nastupují noví developeři, kteří fyzicky město doplňují (ET) či kompletně nahrazují (Batanagar) novým modelem zástavby v podobě gated communities. Města se opět stala modelovým obchodním artiklem.

Co má tento model společného s modelem Baťových měst? A co mu naopak chybí?

Corporate identity? Série pravidel a kontroly? Systém sociálního zabezpečení? Urbánní struktura? Šťastní obyvatelé?

Maurizio Lazzarato, "Strategies of the Political Entrepreneur," SubStance112, vol. 36, no. 1 (2007): 89–90.

14. dubna 2011

„Where on the Earth is Košice?“

Geografický pohľad na potenciál mesta s podporou projektu Európske hlavné mesto kultúry

Stela Csachová¹ – Viktória Verbová²

Mesto Košice v roku 2008 získalo titul Európske hlavné mesto kultúry pre rok 2013. Je to doposiaľ najväčší projekt v histórii krajiny tohto typu, ktorý si svojou „finančne veľkolepou dotáciou“ zasluhuje aj akademickú pozornosť. Titul Košice - EHMK 2013 sa považuje za príležitosť „umiestniť mesto na mapu Európy“ a iniciovať stratégiu, ktorá prostredníctvom mnohých projektov transformuje a prezentuje región východného Slovenska na obdobie dlhšie než len trvanie samotného projektu, najmä v oblasti kultúry a kreativity.

Cieľom príspevku je geograficky popísať mesto Košice a zdôrazniť skutočnosti, o ktorých sa domnievame, že v súťaži kandidátskych miest rozhodli v prospech nášho mesta. História mesta je zaujímavá slovensko-maďarským kontextom a jeho začlenením do viacerých štátnych útvarov. Z hľadiska národnostnej a religióznej štruktúry obyvateľov bolo (a stále je) mesto pestré, aj keď v priebehu desaťročí sa rozdiely v podieloch týchto demografických štruktúr viditeľne menia. Počas obdobia komunizmu sa mesto stalo centrom oceliarskeho priemyslu a dodnes je výrazným hýbateľom hospodárskej situácie v meste.

Zisk titulu Košice - EHMK 2013 odštartoval formovanie inštitucionálneho zastrešenia projektu neziskovými organizáciami, čo sa neobišlo bez búrlivého vývoja, rozpadu pôvodných a kreovanie nových pracovných tímov. Mesto postupne vyprofilovalo prioritné investičné akcie do troch základných oblastí: do infraštruktúry urbánneho priestoru mesta, do revitalizácie a renovácie námestí, ulíc a vylepšenia vzhľadu trávnatých plôch a do výstavby nových budov. Výrazným prvkom podpory je kreatívny priemysel a kreatívna ekonomika ako potenciálny zdroj ekonomického rastu.

Investičné aktivity projektu EHMK iniciujú transformáciu, ktorá starým a nevyužívaným objektom dáva novú funkciu. V prípade mesta Košice ide o tieto projekty: zrekonštruovanie areálu objektu Kasárne/Kulturpark, dokončenie projekt SPOTs kultúrno-spoločenských centier vo výmenníkových stanicích na sídliskách, multifunkčná hala v priestoroch súčasného Amfiteátra, rekonštrukcia a revitalizácia Mestského parku, Košického hradu, Ulička remesiel v centre mesta. Na mieste starej krytej plavárne by mala vyrásť Art Water Hall, rekonštruovať sa bude aj Dóm sv. Alžbety a kaštieľ v Krásnej nad Hornádom.

Financovanie projektu je viaczdrojové. Najviac peňazí prichádza zo štrukturálnych fondov EÚ, vlády SR a mesta Košice. Vzhľadom na pokročilé obdobie od získania titulu sa príspevok zaoberá popisom súčasného stavu plánovaných investícií a kladie si otázky udržateľnosti a trvácnosti kultúrnej infraštruktúry, ako aj zvýšenia medzinárodného povedomia o meste Košice samotnými obyvateľmi mesta.

Plánovaná štruktúra príspevku:

- 1. Geografická charakteristika mesta Košice - historické, demografické a ekonomické súvislosti.*
- 2. Projekt Európske hlavné mesto Kultúry – status, história, ciele projektu, spôsob výberu*
- 3. Európsky rozmer projektu na príklade mesta Košice*
 - 3.1 Priority projektu Košice - EHMK 2013*
 - 3.2 Inštitucionálne zabezpečenie realizácie projektu , spolupráca a partneri*
 - 3.3 Povedomie občanov mesta Košice o projekte Košice – EHMK 2013*

¹RNDr. Stela Csachová, PhD.

Ústav geografie, Prírodovedecká fakulta UPJŠ v Košiciach

² Bc. Viktória Verbová

Študentka na Ústave geografie, Prírodovedecká fakulta UPJŠ v Košiciach

Eva Gregorová

Magistrát města Brna, Kancelář strategie města

gregorova.eva@brno.cz

Abstrakt příspěvku pro konferenci Institutu pro výzkum reprodukce a integrace společnosti a Katedry sociologie FSS MU - **Třetí město**

Plán aktivního stárnutí aneb od demografie k politikám: pro-seniorské aktivity a opatření a na příkladu města Brna

Příspěvek zaměřený na ukázkou praktického přístupu k demografickému stárnutí stručně představí město Brno z hlediska věku svých obyvatel jako jedno z nejstarších měst v České republice, nastíní možné příčiny této situace a zastaví se zejména u politik a opatření, které na tuto situaci ze strany samosprávy reagují. Příspěvek tedy seznámí posluchače nejen s obecným strategickým dokumentem města, kterým je Strategie pro Brno, ale představí zejména vývoj přístupu v této oblasti, který od rámcových strategií na jedné straně a jednotlivých pro-seniorských akcí a kampaní dovedl samosprávu města k záměru přistupovat k vytváření pro-seniorského prostředí města koncepčně. Během letošního roku tak dojde ze strany Magistrátu města Brna k pořízení Plánu aktivního stárnutí, jehož cílem je nastavit proces systematických kroků vedoucích k vytvoření a zlepšení podmínek pro zdravé a aktivní stárnutí ve městě. V důsledku dosavadní neexistence koncepčního přístupu ze strany města doposud chybí systém podpory aktivit pro seniory i rámec spolupráce s organizacemi, které svými aktivitami situaci brněnských seniorů pozitivně ovlivňují, a připravovaný Plán aktivního stárnutí by měl tuto situaci změnit.

BEZPEČNÝ ŽIVOT V SUBURBÍÍCH? VNÍMÁNÍ KRIMINALITY A BEZPEČNOSTI V NOVÝCH REZIDENČNÍCH LOKALITÁCH V ZÁZEMÍ PRAHY

Jana Jíchová, Jana Temelová, Jakub Novák

Univerzita Karlova v Praze, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

jana.jichova@gmail.com, janatem@natur.cuni.cz, kubanov@natur.cuni.cz

Existující výzkumy potvrzují nižší úroveň kriminality v suburbánních obcích v porovnání s centrálními městy. Podobně též druhy trestných činů jsou v obou oblastech odlišné. V nových rezidenčních lokalitách hrají větší roli majetkové delikty, zatímco osobní kriminalita je zde v porovnání s vnitřními městy méně častá. Ve vztahu k výskytu kriminality i k vnímání bezpečnosti obyvateli je v literatuře zdůrazňována klíčová role sociálního klimatu i fyzického designu čtvrtí. Image bezpečného rezidenčního prostředí v suburbíích, vedle dalších důvodů, motivuje řadu rodin k odchodu z jádrových měst do jejich zázemí.

Tento příspěvek se zabývá otázkami kriminality v pražských suburbíích. Rezidenční prostředí obcí v zázemí Prahy je vystaveno významným fyzickým i sociálním proměnám v důsledku nové bytové výstavby a selektivní migrace. Charakteristiky prostředí (fyzické i sociální), spolu s osobní zkušeností a informacemi z médií vytvářejí image bezpečných/nebezpečných lokalit a ovlivňují vnímání místa bydliště rezidenty. Představují suburbia v očích svých obyvatel skutečně bezpečná místa? Pozornost je v tomto příspěvku věnována vnímání bezpečnosti v nově budovaných rezidenčních čtvrtích, strachu a zkušenosti ve vztahu k různým typům kriminality, lokalizaci rizikových míst a bezpečnostním opatřením využívaných domácnostmi. Výzkum je založen na dotazníkovém šetření realizovaném ve čtyřech obcích v zázemí Prahy, které jsou v posledním desetiletí vystaveny dynamické bytové výstavbě. Výzkumu se zúčastnilo celkem 418 dospělých respondentů, nových rezidentů suburbánních rodinných domů. Vnímání obyvatel je konfrontováno se statistickými daty o kriminalitě v zázemí Prahy.

Analyza rozhodovacích procesů spojených s bydlením v bytových domech – případ z centra města Brna

Petr Klusáček – Stanislav Martinát
Ústav geoniky AV ČR, v.v.i.

Pokud bytový dům není ve vlastnictví jednoho vlastníka, ale jedná se o družstevní bytový dům či o bytový dům v osobním vlastnictví s více vlastníky, tak je nutné vždy rozhodovat kolektivně o všech významných problémech spojených s bydlením (např. potřebnost rekonstrukcí, způsob využití společných prostor). Velmi často pak bývá složité nalézt kompromisní a vyvážené řešení, které by uspokojilo všechny zainteresované aktéry. Cílem příspěvku je analyzovat a dokumentovat složitost uvedeného procesu za pomoci případové studie dvou bytových domů z centra Brna, které jsou spojeny úzkými vazbami a to z důvodů své geografické lokalizace i předchozího vývoje. Po dlouhou dobu se z právního hlediska jednalo o dům jeden (pouze s jedním číslem popisným), ale fakticky se vždy jednalo o domy dva: (1) „přední dům“ – lokalizovaný u velmi rušné ulice v centru Brna a (2) „zadní dům“ – lokalizovaný za „předním domem“ ve směru do vnitrobloku v tzv. klidové zóně - dostupný z ulice pouze prostřednictvím průjezdu „předního domu“.

Oba domy, které byly postaveny již v období před 2. světovou válkou, byly po dlouhou dobu spravovány společně a prošly podobným vývojem: v období krátce po roce 1948 byly zestátněny a ve státním vlastnictví byly až do roku 1989. V období po roce 1989 byly studované domy nejprve ve vlastnictví města a na konci 90. let 20. století došlo k jejich privatizaci – obyvatelé obou domů vytvořili společné družstvo o 24 členech (s rovnocenným zastoupením družstevníků obou domů), přičemž ne všichni obyvatelé studovaných domů do družstva vstoupili. Z tohoto důvodu bytové družstvo začalo spravovat nejen družstevní byty v obou domech, ale snažilo se vylepšovat svoji finanční situaci i prostřednictvím pronájmů několika bytů nájemních a nebytových prostor (jedná se o komerční provozovny služeb a maloobchodu). Na konci roku 2009 družstvo splatilo úvěr a družstevní byty v obou domech byly převedeny do osobního vlastnictví, přičemž příslušný katastrální úřad rozhodl, že „zadní dům“ musí získat vlastní číslo popisné, aby byl zápis ze zákona možný; „přední dům“ musel souhlasit s věcným břemenem umožňujícím průchod obyvatelům zadního domu. V důsledku tohoto rozhodnutí bylo nutné vytvořit dvě společenství vlastníků pro „přední“ a „zadní“ dům, přičemž situaci od této doby dále komplikuje skutečnost, že správu nebytových prostor a pronajímaných bytů v obou domech nadále zajišťuje družstvo.

Výše uvedené komplikované majetkoprávní vztahy výrazným způsobem ovlivňují současnou situaci. Vlastníci v „zadním domu“ se krátce po vytvoření společenství vlastníků rozhodli – zejména z důvodu téměř havarijního stavu budovy - pro provedení celkové rekonstrukce domu (včetně zateplení) a finanční prostředky se rozhodli získat odprodejem půdních prostor pro výstavbu nových půdních bytů. Naproti tomu vlastníci v předním domě, který prošel částečnou rekonstrukcí v první polovině 90. let se rozhodli, že budou provádět pouze nezbytné opravy. V tomto kontextu se logicky začaly lišit i názory a potřeby družstevníků z obou domů – zatímco družstevníci z předního domu preferují dlouhodobé pronajímání družstevního majetku a generování zisku, tak družstevníci ze zadního domu se snažili prosazovat odprodej části družstevního majetku a využití zisku pro investice do rekonstrukcí v předním a zadním domě. Navíc se objevily i některé další konflikty související s využíváním družstevního majetku – např. na stížnosti některých obyvatel zadního domu na zvýšenou hlučnost se zde pronajímaného družstevního bytu (pronájem větší skupině studentů) reagovali někteří představitelé předního domu argumentací, že i v předním domě je hluk běžný, a proto by neměl představovat problém ani v zadním domě.

Příspěvek vychází nejen z analýzy vybraných dokumentů zainteresovaných subjektů, ale i z vlastního zúčastněného pozorování (účast na schůzích výborů družstva i zadního domu) a ve svém závěru se snaží hlouběji zamyslet nad obecnými zákonitostmi rozhodovacích procesů v bytových domech.

Analýza rozhodovacích procesů spojených s bydlením v bytových domech – případ z centra města Brna

Petr Klusáček – Stanislav Martinát
Ústav geoniky AV ČR, v.v.i.

Pokud bytový dům není ve vlastnictví jednoho vlastníka, ale jedná se o družstevní bytový dům či o bytový dům v osobním vlastnictví s více vlastníky, tak je nutné vždy rozhodovat kolektivně o všech významných problémech spojených s bydlením (např. potřeba rekonstrukcí, způsob využití společných prostor). Velmi často pak bývá složité nalézt kompromisní a vyvážené řešení, které by uspokojilo všechny zainteresované aktéry. Cílem příspěvku je analyzovat a dokumentovat složitost uvedeného procesu za pomoci případové studie dvou bytových domů z centra Brna, které jsou spojeny úzkými vazbami a to z důvodů své geografické lokalizace i předchozího vývoje. Po dlouhou dobu se z právního hlediska jednalo o dům jeden (pouze s jedním číslem popisným), ale fakticky se vždy jednalo o domy dva: (1) „přední dům“ – lokalizovaný u velmi rušné ulice v centru Brna a (2) „zadní dům“ – lokalizovaný za „předním domem“ ve směru do vnitrobloku v tzv. klidové zóně - dostupný z ulice pouze prostřednictvím průjezdu „předního domu“.

Oba domy, které byly postaveny již v období před 2. světovou válkou, byly po dlouhou dobu spravovány společně a prošly podobným vývojem: v období krátce po roce 1948 byly zestátněny a ve státním vlastnictví byly až do roku 1989. V období po roce 1989 byly studované domy nejprve ve vlastnictví města a na konci 90. let 20. století došlo k jejich privatizaci – obyvatelé obou domů vytvořili společné družstvo o 24 členech (s rovnocenným zastoupením družstevníků obou domů), přičemž ne všichni obyvatelé studovaných domů do družstva vstoupili. Z tohoto důvodu bytové družstvo začalo spravovat nejen družstevní byty v obou domech, ale snažilo se vylepšovat svoji finanční situaci i prostřednictvím pronájmů několika bytů nájemních a nebytových prostor (jedná se o komerční provozovny služeb a maloobchodu). Na konci roku 2009 družstvo splatilo úvěr a družstevní byty v obou domech byly převedeny do osobního vlastnictví, přičemž příslušný katastrální úřad rozhodl, že „zadní dům“ musí získat vlastní číslo popisné, aby byl zápis ze zákona možný; „přední dům“ musel souhlasit s věcným břemenem umožňujícím průchod obyvatelům zadního domu. V důsledku tohoto rozhodnutí bylo nutné vytvořit dvě společenství vlastníků pro „přední“ a „zadní“ dům, přičemž situaci od této doby dále komplikuje skutečnost, že správu nebytových prostor a pronajímaných bytů v obou domech nadále zajišťuje družstvo.

Výše uvedené komplikované majetkoprávní vztahy výrazným způsobem ovlivňují současnou situaci. Vlastníci v „zadním domu“ se krátce po vytvoření společenství vlastníků rozhodli – zejména z důvodu téměř havarijního stavu budovy - pro provedení celkové rekonstrukce domu (včetně zateplení) a finanční prostředky se rozhodli získat odprodejem půdních prostor pro výstavbu nových půdních bytů. Naproti tomu vlastníci v předním domě, který prošel částečnou rekonstrukcí v první polovině 90. let se rozhodli, že budou provádět pouze nezbytné opravy. V tomto kontextu se logicky začaly lišit i názory a potřeby družstevníků z obou domů – zatímco družstevníci z předního domu preferují dlouhodobé pronajímání družstevního majetku a generování zisku, tak družstevníci ze zadního domu se snažili prosazovat odprodej části družstevního majetku a využití zisku pro investice do rekonstrukcí v předním a zadním domě. Navíc se objevily i některé další konflikty související s využíváním družstevního majetku – např. na stížnosti některých obyvatel zadního domu na zvýšenou hlučnost se zde pronajímaného družstevního bytu (pronájem větší skupině studentů) reagovali někteří představitelé předního domu argumentací, že i v předním domě je hluk běžný, a proto by neměl představovat problém ani v zadním domě.

Příspěvek vychází nejen z analýzy vybraných dokumentů zainteresovaných subjektů, ale i z vlastního zúčastněného pozorování (účast na schůzích výborů družstva i zadního domu) a ve svém závěru se snaží hlouběji zamyslet nad obecnými zákonitostmi rozhodovacích procesů v bytových domech.

Mechanismy vytváření sociálně prostorových nerovnosti a jejich prostorové vzorce – případová studie města Praha

Kostelecký, Čermák

Odstraněno: 1

Rozšířený abstrakt

Zhroucení komunistických režimů představovalo významnou změnu ve vývoji měst v regionu [Musil 1993]. Po změně politického režimu rychle následovala ekonomická a sociální transformace. Největší vliv na vývoj měst měly decentralizace, přesunutí kompetencí ze státu na obce a soukromé subjekty, masová privatizace ekonomiky, včetně velké části bytového fondu, restituce většiny bytového fondu ve vnitřních částech měst do rukou bývalých vlastníků a jejich potomků a liberalizace většiny cen [Sýkora 2001]. Po roce 2000 se přidal vliv rychle se rozvíjejícího trhu nového vlastnického bydlení, který byl podpořený rozvojem hypotečního financování a v posledních letech také dokončováním deregulace nájemného. Ve velkých českých městech, zvláště v Praze, se zároveň s tím začal projevovat silný vliv globalizace – Praha sama přitáhla 48,3 % všech přímých zahraničních investic proudících do České republiky [Sýkora 2001], stala se sídlem absolutní většiny vedení všech významných českých i nadnárodních společností [Blažek 2001] a cílem velké části zahraničních imigrantů přicházejících do České republiky ze Západu i z Východu [Drbohlav, Čermák 1998; Burkner 2000]. Všechny výše zmíněné procesy otevřely prostor ke zvětšování sociálně-prostorové diferenciaci, historicky vzniklé rozdíly mezi „Východem“ a „Západem“ se tak postupně smazávají [Hoffman-Martinot, Sellers 2005]. Sociálně prostorová diferenciaci v Praze se tak již zřetelně projevuje ve sféře bydlení [Sýkora 1999b; Ouředníček 2002], vzdělání a [Ouředníček, Sýkora 2002] ekonomické aktivity obyvatel [Sýkora 1999a; Kostelecký, Čermák 2004], v kvalitě života [Temelová et al. 2007] i v politickém chování [Škorpil 2008].

Příspěvek má dva hlavní cíle. Prvním z cílů je zachycení prostorových vzorců diferenciaci sociálních nerovností ve městě Praha v období po roce 1989. Druhým cílem je prozkoumání mechanismů, které ovlivňují a v budoucnu budou ještě více ovlivňovat prostorovou diferenciaci sociální struktury v Praze. S postupným ukončováním procesu privatizace obecních bytů a rychle postupujícím procesem deregulace se mění po mnoho let fungující mechanismy prostorové distribuce různých sociálních skupin ve městě – dominantním mechanismem se stává fungování deregulovaného trhu s bydlením. Díky paralelní existenci dvou zcela odlišných sektorů nájemního bydlení, s regulovaným nájemným v jednom z nich a s tržním nájemným v druhém z nich, bylo po ještě po dlouhou dobu po roce 1989 možné, aby ve stejné ulici (či dokonce v jediném domě) vedle sebe žili lidé zcela odlišných sociálních skupin a příjmových kategorií. Dokončení deregulace nájemného zruší existenci dvou sektorů nájemního bydlení, v němž platí různá pravidla, a výsledkem bude jediný nájemní sektor, v němž primárním mechanismem alokace nájemního bydlení bude schopnost domácností hradit své náklady na bydlení. Obdobnou změnu můžeme pozorovat i v sektoru vlastnického bydlení. Prodejní a nákupní ceny vlastnického bydlení byly sice plně liberalizovány už na počátku 90. let 20. století, přesto paralelně existovaly dva značně rozdílné mechanismy alokace vlastnického bydlení. Zatímco řada nájemníků obecních bytů mohla získat byt v osobním vlastnictví odkoupením jimi obývaného bytu v rámci privatizace obecního bytového fondu za výrazně „pod-tržní“ ceny, zájemci o koupi vlastního bytu, kteří neměli možnost zapojit se do procesu privatizace obecních bytů, kupovali byty za (podstatně vyšší) tržní ceny. Existence takových dvojích cen opět způsobila, že vlastníky bytů ve stejné ulici (či dokonce v jediném domě) se mohli stát lidé z různých sociálních a příjmových skupin. Ukončení procesu privatizace obecních bytů povede i v sektoru vlastnického bydlení k dominanci tržního mechanismu při alokaci vlastnických bytů.

Regulace nájenného i privatizace obecních bytů za netržních podmínek přispěla (každá jiným způsobem) k uchování sociální heterogenity jednotlivých čtvrtí Prahy a brzdila rychlý rozvoj sociálně-prostorových nerovností ve městě. Spolu s prosazením čistě tržních mechanismů alokace bydlení jak v nájenním, tak ve vlastnickém sektoru, se však pravděpodobnost zvěšování sociálně prostorových nerovností výrazně zvěšuje. Je jisté, že se začínají prosazovat sociální nerovnosti v alokaci bydlení. Ceny bydlení se stávají významnou informací o možné budoucí alokaci různých sociálních a příjmových skupin obyvatel ve městě. Zatímco bohatí lidé si mohou pronajmout či koupit byt drahý i byt levný, lidé s nižšími příjmy si nemohou pronajmout či koupit drahý byt, a volba lokality k bydlení je proto nutně omezená. Zatím ovšem není zřejmé, jaké prostorové vzorce v cenách bydlení a s tím související distribuci různých sociálních skupin ve městě, můžeme očekávat. K analýze prostorových vzorců cen bydlení a jejich vývoje použijeme informace o nabídkových cenách z Institutu regionálních informací (z období 2006-2009) a z vlastního rozsáhlého šetření nabídkových cen provedeného v roce 2010. Budeme se snažit odpovědět na otázku, jestli má prostorová diferenciací cen bydlení spíše charakter „mozaiky“, v níž se na relativně malém prostoru střídají byty s vysokou i nízkou cenou, nebo naopak dochází k postupnému prostorovému seskupování „levných“ a „drahých“ do určitých částí města, k vytváření celých „levných“ a „drahých“ čtvrtí. Budeme se zároveň snažit identifikovat, jakými faktory jsou ovlivněny rozdíly v cenách bytů a nájmu. Zvláštní pozornost budeme věnovat vlivu odlišností ve struktuře bytového fondu (panelová sídliště versus stará zástavba, podíl novostaveb, podíl rodinných domů...), vlivu „makropolohy“ ve městě (vzdálenost do centra města a sekundárních center či mást trávení volného času) i dopravní dostupnosti (frekvence a počet spojů hromadné dopravy, typy dostupné hromadné dopravy...).

NÁZEV:

Město z perspektivy kriminální populace: geografická percepce rizika a ohrožení kriminalitou

ABSTRAKT:

Obavy z kriminality se v průzkumech veřejného mínění obvykle nacházejí na prvních místech hodnocených společenských rizik (Marešová, Scheinost, 2001). Výskyt kriminálního jednání nejen závažným způsobem narušuje soukromou sféru jednotlivce, ale skrze porušení základních sdílených norem a hodnot společnosti reprezentuje rovněž vážné ohrožení stability, funkcí i existence celého sociálního systému.

K problematice vnímání rizika viktimizace je obvykle přistupováno z perspektivy ohrožené populace, jejíž postoje jsou zjišťovány převážně kvantitativními metodami. Studie zabývající se percepcí rizika upozorňují na intuitivnost procesu vnímání rizik, limity projevující se v oblasti lidské kognice a používaných heuristik (Slovic, 1987).

Zvýšená prevalence kriminality koreluje se sociálními, ekonomickými a geografickými faktory – mezi hlavní makrosociální vlivy je řazena mj. industrializace, migrace a urbanizace sídel. V městských aglomeracích je pozorováno výrazné zhoršování kvality životního prostředí a vzestup sociálně patologických jevů. K hlavním rizikovým faktorům je přitom řazena kumulace negativních jevů, dezintegrace a „vylidňování“ veřejného prostoru, rozpad sousedství, sociální kontroly atd.

Předmětem předkládané studie bylo zachycení postojů populace, která je v případě kriminality samotným původcem rizika, zároveň však potenciální i reálnou obětí trestné činnosti jiných osob. Účelem výzkumu bylo vnést hlubší vhled do postojů pachatelů ohledně geografické percepce rizika viktimizace, názorů na bezpečnost či rizikovost jednotlivých lokalit, a způsob, jakým se v této souvislosti projevuje jejich vlastní kriminální zkušenost. Dále bylo zjišťováno, zda kriminální populace využívá k zajištění vlastní bezpečnosti informace, které získala v souvislosti s trestnou činností, a jaké strategie na základě nich vytváří.

Realizace výzkumu proběhla ve Vazební věznici České Budějovice na 12 recidivujících pachatelích majetkově motivované trestné činnosti, která z hlediska rozsahu tvoří nejpodstatnější část celkové kriminality České republiky. Na loupeže, krádeže a krádeže vloupáním jako na zločiny s nejvyšší vazbou na prostor se zaměřuje většina studií zabývajících se environmentálními faktory spojenými s trestnou činností (Chiaradia, Hillier, Schwander, 2009). Celá studie byla zasazena do kontextu okresu České Budějovice, popř. Jihočeského kraje. Do zkoumaného vzorku byli vybráni pachatelé s déletrvající kriminální kariérou a dobrou znalostí celého okresu, v jehož rámci také docházelo k jejich kriminálním aktivitám. Zachování variability sociodemografických charakteristik umožnilo získat popis širšího pole postojů, názorů a zkušeností pachatelů.

Explorativnímu charakteru studie odpovídal zvolený způsob analýzy rozhovorů - metoda zakotvené teorie. Dále bylo využito zakreslování do map a mentálního mapování (kresba „ideálního místa“ ke spáchání trestného činu), jež umožnily úsporným způsobem zachytit a reprezentovat prostorové vztahy.

Míra subjektivního pocitu bezpečí respondentů v celém okrese České Budějovice byla vysoká. Bezpečnou oblast představovalo především centrum města, okrajové části města (Suché Vrbné, Dobrá Voda) a další sídelní útvary v okolí města s nižší koncentrací populace. Jako rizikové lokality vnímaly zkoumané osoby především oblast okolo hlavního nádraží a sídliště Máj. Mezi zdroje rizika byla uváděna přítomnost romského etnika (rovněž v případech, kdy byli sami jeho příslušníky), zanedbanost prostoru, anonymita, rušnost lokality atd.

Místo bydliště bylo řazeno mezi jednoznačně bezpečná místa, a to i pokud se nacházelo v blízkosti vyznačených rizikových zón, respondent v jeho okolí sám páchal trestnou činnost, popř. se stal jejím svědkem nebo obětí. Tento rozpor lze interpretovat jako výraz snahy o naplnění potřeby bezpečí: strach ze zločinu v místě bydliště by prostřednictvím vzniklého pocitu osobního ohrožení, snížené předvídatelnosti a čitelnosti sociálního prostředí zřejmě vedl k závažnému poklesu kvality života.

K posuzování bezpečnosti prostředí využívali respondenti především vlastní zkušenost, sdělení dalších osob a informace z masmédií. Osobní zkušenost měli s méně závažnou trestnou činností, jejíž riziko při svém jednání zohledňovali. K potlačení pocitu ohrožení závažnými zločiny využívali strategie jako poukazování na nízkou pravděpodobnost vlastní viktimizace, jejich náhodný a obtížně ovlivnitelný výskyt.

Strach ze zločinu byl u respondentů výrazně propojen s obavami z odhalení vlastní trestné činnosti a dopadení. K pozitivnímu hodnocení preventivních opatření v městském prostoru (instalace kamerového systému, přítomnost příslušníků policejních orgánů v ulicích) se přidružovaly i negativní konotace. Při zajištění vlastní bezpečnosti a svého majetku pachatelé využívali poznatků získaných v průběhu vlastní kriminální kariéry i od dalších osob z kriminální subkultury. Tyto informace mnohdy vyúsťovaly v negaci různých strategií zabezpečování, jelikož si respondenti byli vědomi možností, jak tyto prostředky překonat, a spoléhali spíše na strategii „neposkytnutí cíle“ potenciálnímu pachateli.

Významným tématem identifikovaným ve výpovědích byly tzv. neutralizační techniky (viz Sykes, Matza, 1957), které pachatelé využívali k omluvě či racionalizaci vlastního deviantního chování. Ve vztahu k prostorovým aspektům se jednalo především o tzv. přenášení odpovědnosti na oběť, kdy pachatelé poukazovali na situační faktory a příležitost poskytnutou ke kriminálním aktivitám. Z detailnějšího dotazování však vyplynulo, že od vytipovaného, vysoce atraktivního cíle je neodradilo ani použití bezpečnostních opatření (mechanické zabezpečovací prostředky, alarm, pes apod.)

Rozhovory s pachateli mimo jiné potvrdily vysokou míru latence majetkové trestné činnosti, orgány činnými v trestním řízení byla řešena pouze část jejich deliktů – mnohdy ta zjevnější, avšak méně závažná. Vzhledem k dosavadnímu omezenému poznání dané problematiky lze závěry výzkumu využít pro další šetření; bližší poznání percepce rizik samotnými pachateli trestné činnosti a jimi využívané strategie zabezpečení mohou být dále užitečné pro tvorbu projektů prevence kriminality.

POUŽITÁ LITERATURA:

Chiaradia, A., Hillier, B., Schwander, C. (2009). Spatial Economics of Crime: spatial design factors and the total social cost of crime against individuals and property in London. In: Koch, D., Marcus, L., Steen, J., (eds.) Proceedings of the 7th International Space Syntax Symposium. Royal Institute of Technology (KTH): Stockholm, Sweden.

Marešová, A., Scheinost, M. (2001). Trendy kriminality v ČR z pohledu roku 2000. Sociologický časopis. 37 (1), 23-41.

Slovic, P. (1987). Perception of Risk. Science. 236 (4799), 280-285.

Sykes, G., Matza, D. (1957). Techniques of Neutralization: A Theory of Delinquency. American Sociological Review. 22 (6), 664-670.

Krematorium jako součást moderního města

Soutěž na typové krematorium pro venkovská města v období druhé světové války

Dějiny křemáčního hnutí v českých zemích začínají na konci 19. století, kdy byla v Praze založena Společnost pro spalování mrtvol. V roce 1909 pak vznikl také spolek Krematorium. Cílem obou spolků bylo propagovat myšlenku pohřbu žehem a prosazovat výstavbu krematorií v jednotlivých českých městech. Domnívám se, že výstavba krematorií úzce souvisela s městským prostředím. Křemáční hnutí při realizaci svých plánů s jednotlivými městy, respektive se Svazem československých měst úzce spolupracovalo. Slibně se rozvíjející se myšlenka pohřbu žehem a spolu s tím i výstavba krematorií probíhající po celé prvorepublikové období byla přerušena až okupací. Počet křemací sice stoupal, ale nemohlo se stejnou měrou pokračovat ve výstavbě krematorií. Přesto byla v roce 1942 vypsána soutěž na návrh vhodného typu krematoria pro venkovská města. Hlavním z důvodů pro vypsání soutěže na typovou stavbu, která by pak byla použitelná pro různá menší města, byla snaha o zlevnění, usnadnění a urychlení výstavby krematorií na našem území. Celkem bylo odevzdáno 69 návrhů. Jejich umělecká hodnota a technická zdařilost však značně kolísala. Pro stanovení podmínek byly vybrány hřbitovy v Jaroměři, Třebíči a Kolíně, a sice proto, že tato města hodlala vybudovat v dohledné době krematorium.

Příspěvek se pokusí stručně popsat rozvoj křemáčního hnutí na našem území od jeho počátků až do roku 1943. Dále se bude podrobně zabývat výše zmíněnou soutěží na typové krematorium, které proběhla v období druhé světové války. Na příkladu Kolína se pokusím objasnit vznik a vývoj jednoho z místních odborů spolku Krematorium. Nastíněna bude také jeho komunikace a spolupráce s místní městskou radou a obecním zastupitelstvem. Snahy o postavení krematoria v Kolíně lze totiž zaznamenat již od roku 1918 a tato myšlenka nebyla opuštěna po celou meziválečnou dobu. Vyvrcholením dlouholetých snah bylo právě vypsání soutěže na stavbu krematoria v roce 1942 – 1943.

Krematorium jako součást moderního města

Soutěž na typové krematorium pro venkovská města v období druhé světové války

Dějiny křemáčního hnutí v českých zemích začínají na konci 19. století, kdy byla v Praze založena Společnost pro spalování mrtvol. V roce 1909 pak vznikl také spolek Krematorium. Cílem obou spolků bylo od začátku propagovat myšlenku pohřbu žehem a prosazovat výstavbu krematorií v jednotlivých českých městech. Hlavními argumenty pro spalování byla hygieničnost, modernost a pokrokovost. Po první světové válce postupně vznikala v jednotlivých městech Československa krematoria. Například v roce 1923 v Pardubicích, 1924 v Mostě a Nymburce, o rok později v Ostravě a v Českých Budějovicích, v roce 1926 v Plzni či v roce 1930 v Brně. Konečně první pražské krematorium bylo otevřeno roku 1932 ve Strašnicích. Na projektech krematorií se často podíleli přední čeští architekti. Novostavby měly často vysokou architektonickou hodnotu a stávaly se okrasou měst. Připomeňme například pardubické krematorium v rondokubistickém stylu od Pavla Janáka

Domnívám se, že výstavba krematorií úzce souvisela s městským prostředím. Myšlenka pohřbu žehem byla navíc částí společnosti považována za pokrokovou a pro moderního člověka tudíž nezbytnou. Kremační hnutí při realizaci svých plánů s jednotlivými městy, respektive se Svazem československých měst úzce spolupracovalo. V roce 1902 například požádala Společnost pro spalování mrtvol 190 měst, aby se podílela na domáhání se vydání vládního nařízení o fakultativním pohřbu žehem a aby prosazovala povolování staveb krematorií ve městech. Spolupráce pokračovala poté po celé období první republiky.

Úspěšně se rozvíjející myšlenka pohřbu žehem a spolu s tím i výstavba krematorií byla přerušena okupací. Počet kremací v té době sice stoupal, ale nemohlo se stejnou měrou pokračovat ve výstavbě krematorií. Přesto byla v roce 1942 vypsána soutěž spolku na návrh vhodného typu krematoria pro venkovská města. Hlavním z důvodů pro vypsání soutěže na typovou stavbu, která by pak byla použitelná pro různá menší města, byla snaha o zlevnění, usnadnění a urychlení výstavby krematorií na našem území. Výstavba totiž zdaleka neprobíhala v takovém tempu, jak si představitelé spolku přáli. Ač se soutěže mohli účastnit pouze členové spolku, přesto bylo odevzdáno 69 návrhů. Jejich umělecká hodnota a technická zdařilost však značně kolísala. Najdeme zde návrhy umírněné, ale také projekty téměř bizarní. Účelem soutěže bylo především vytvořit typ krematoria, který by byl provozně účelný a hospodárný. Pro stanovení podmínek byly vybrány hřbitovy v Jaroměři, Třebíči a Kolíně, a sice proto, že tato města hodlala vybudovat v dohledné době krematorium. *„Třebaže výsledek soutěže nesplnil naše očekávání, možno říci, že přece přinesl mnoho nového. V první řadě vyvolal zájem odborných kruhů. Rovněž pro naši samosprávu, jmenovitě pro její činitele, byl nečekaným poučením.“*

Příspěvek se pokusí stručně popsat rozvoj kremačního hnutí na našem území od jeho počátků až do roku 1943. Dále se bude podrobně zabývat výše zmíněnou soutěží na typové krematorium, které proběhla v období druhé světové války. Na příkladu Kolína se pokusím objasnit vznik a vývoj jednoho z místních odborů spolku Krematorium. Nastíněna bude také jeho komunikace a spolupráce s místní městskou radou a obecním zastupitelstvem. Snahy o postavení krematoria v Kolíně lze totiž zaznamenat již od roku 1918 a tato myšlenka nebyla opuštěna po celou meziválečnou dobu. Vyvrcholením dlouholetých snah bylo právě vypsání soutěže na stavbu krematoria v roce 1942 – 1943.

PROSTOR ZE SČÍTÁNÍ

Jan Kuchyňka, Ondřej Šerý

Příspěvek se zabývá fenoménem sčítání lidu, domů a bytů, které se na našem území opakuje v pravidelných intervalech už od druhé poloviny 19. století. Census tak představuje jeden ze základních zdrojů dat, pomocí něhož je konstruována geografická znalost o stavu společnosti, tedy samozřejmě i měst minulých a současných. Výsledky ze sčítání pak využívají tvůrci nejrůznějších studií, orgány veřejné správy či široká veřejnost. V této posloupnosti také dochází k naplnění primárního aplikačního účelu, kdy případnost studie založené na kvalitních datech podmiňuje efektivní využití veřejnou správou a finálně i cílenému rozvoji prostoru. Ve výsledku tak může společnost obohacovat samu sebe.

Sesbíraná data v závislosti na aktuální podobě sčítání (jednotlivá témata, zvolené otázky atd.) tedy zásadním způsobem ovlivňuje vnímání prostoru obecně. Formování městských struktur totiž nelze považovat za absolutní či definitivní, nýbrž určené dostupnými informacemi a jejich následnou explanací. Ač je samotná existence censu základní pro popis městských procesů, teprve historicko-sociální okolnosti sběru, jeho interní organizace a vlastnosti finálních statistických podkladů lze považovat za stěžejní atributy vstupující do analytického chápání města jako socioekonomického komplexu. Odhalení těchto aspektů pak umožňuje hlubší odborný vhled do pozadí či za obzor pozorovaných jevů a rozkrývá novou šíři spektra hodnocení a potenciálního porozumění systémům městského prostoru. Takto definovaný konstrukt je pak flexibilně formován historickou přirozeností časové linie.

Od roku 1869 tak v podstatě dostáváme zhruba jednou za deset let jiný obraz města. Od informací o počtech gramotných obyvatel z druhé poloviny 19. století přes zacílení na tělesné vady obyvatelstva po první světové válce či otázku národnosti v období první republiky až k tématům rodiny a bydlení v 60. a 70. letech 20. století nebo zjišťování moravské národnosti a znovuzavedení dotazu ohledně náboženského vyznání v 90. letech 20. století. Každá historická epocha si totiž v sobě nese své specifické vlastnosti, které jí určovaly. Data ze sčítání lidu, domů a bytů tak nereprezentují pouze empiricky kvantitativní informace o současném stavu, nýbrž charakterizují i kvalitativní aspekty pozorované situace. Tímto rozšířený informační rámec pak dovoluje i závěry založené na měkkých datech.

Příspěvek zároveň reaguje na sčítání, které proběhlo v letošním roce. Ač se jednalo o teprve druhý census po rozdělení československé federace, podoba sčítacích listů se výrazně liší. Základní rysy této odlišnosti jsou pak určeny podmíněností rozvoje území v čase, s tím spojenou transformací společnosti i zásadní změnu sledovaného území - rozpadem Československa, tedy rozdělením na dva samostatné národní cesty. Tím pádem se rovněž odlišuje výsledný obraz českého a slovenského města, který lze z dat získat, dále ho rozpracovávat a využívat k porovnávání či vzájemné inspiraci.

Jednalo se také o „třetí“ porevoluční sčítání, z něhož se získá „třetí“ podoba postsocialistického města. Do příspěvku jsou za tímto účelem zapracovány semistrukturované rozhovory s aktéry (experty), kteří měli na výslednou podobu sčítání v roce 2011 vliv. Příspěvek tak zároveň ukazuje, jakým způsobem sčítací listy vznikají, jak jsou vytvářeny jednotlivé otázky, kdo má na jejich podobu vliv. Věnuje se také tomu, proč byly některé otázky vypuštěny a naopak z jakého důvodu byly jiné zařazeny (popřípadě o jakých se uvažovalo a nakonec byly z nejrůznějších příčin zamítnuty).

Přístupy k regulaci urban sprawl: relevance zahraničních zkušeností v podmínkách České republiky

Příspěvek představuje různé přístupy k regulaci urban sprawl v Severní Americe a západní Evropě a diskutuje jejich relevanci v podmínkách České republiky. Autor příspěvku vychází z předpokladu, že dlouhodobé zkušenosti s procesem urban sprawl a jeho regulací v zemích Severní Ameriky a západní Evropy mohou být inspirací pro řešení této problematiky v České republice. V první části příspěvku jsou představeny hlavní strategie a opatření (např. strategie Smart Growth, Transit Oriented Development) zaměřené na regulaci urban sprawl a argumenty oponentů těchto strategií a opatření (např. zástupců konzervativních Think – tanků působících v USA). Důležitými aspekty diskuze zastánců a odpůrců regulativních opatření jsou vedle odborných argumentů i ideologické pohnutky a ekonomické zájmy. Ve druhé části příspěvku jsou ověřovány praktické výsledky diskutovaných opatření, a to na základě terénního výzkumu realizovaného v Severní Americe (Vancouver, Calgary) a v západní Evropě (Londýn, Mnichov). Ve třetí části příspěvku jsou diskutovány vybrané rozvojové dokumenty Evropské unie a České republiky vzhledem k potenciálu regulace urban sprawl. Zajímavým zjištěním ze studia dokumentů je absence regulativních opatření požadovaných národními dokumenty na místní úrovni. Závěrem je diskutován potenciál aplikace zahraničních strategií a opatření v Pražské metropolitní oblasti. Přitom je zvláštní pozornost věnována především strategii Transit Oriented Development, kterou se snaží realizovat řada západoevropských a severoamerických metropolí a která má oporu v rozvojových dokumentech České republiky a značný potenciál realizace v Pražské metropolitní oblasti.

Mgr. Josef Mareš

Student PGS

Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Přírodovědecká fakulta

Univerzita Karlova v Praze

Sociální bydlení: opovrhované, opěvované, neurčité ?

Roman Matoušek, Luděk Sýkora

Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje,
Centrum pro výzkum měst a regionů

roman.matousek@natur.cuni.cz , sykora@natur.cuni.cz

Příspěvek se zabývá novým sociální bydlením postaveným v Česku z pohledu sociální spravedlnosti. Lokalizace bydlení fixuje prizma každodenních aktivit člověka a rozhoduje tak o dostupnosti dopravy, práce, vzdělání, služeb a dalších potřeb. Diskuze o prostorové spravedlnosti („spatial justice“), spravedlivém městě („a just city“) a právu na město („right to the city“) zdůrazňují význam prostoru jako integrální součásti sociálních vztahů, která spoluvytváří vztahy sociální spravedlnosti a nespravedlnosti. Lokalizace sociálního bydlení spolurozhoduje o životních podmínkách a šancích, které mají chudí ve společnosti.

V průběhu post-komunistické transformace docházelo k privatizaci městského a obecního bytového fondu. Přidělování zbývajících bytů ve vlastnictví veřejného sektoru často probíhá na komerční bázi a nezohledňuje sociální situaci žadatelů. Ve veřejném bytovém fondu vznikla polovina sociálně vyloučených romských lokalit. Sociální bydlení nastoupilo cestu k „opovrhované“ součásti našich měst. Souběžně od roku 2003 probíhala v některých městech a obcích výstavba nového sociálního bydlení financovaná samosprávami a státem, a to někdy ve velkém rozsahu – sociální bydlení bylo, když už ne „opěvované“, tak alespoň vítané.

Jakým směrem se v našich městech ubírá sociální bydlení ? V jakých lokalitách mají možnost bydlet chudí v české společnosti? Stane se segregovaným a stigmatizovaným bydlením poslední volby potvrzující sociální vyloučení, úspěšným nástrojem podpory slabších v soudržné a spravedlivé společnosti, všední „neurčitou“ součástí našich měst, nebo kombinací všech možností ?

Klíčová slova: sociální bydlení, sociální spravedlnost, segregace, Česko

Jak vyhláška proti prostituci ovlivňuje jednání různých aktérů ve veřejném prostoru

(Politici, policisté, občané, nezisková organizace, prostitutky, pasáci a zákazníci: kdo s kým, kdo proti komu a proč)

Matoušek Petr

Městská vyhláška ve městě X reguluje činnost ve veřejném prostoru. Touto činností je dle textu vyhlášky: „nabízení, sjednávání, provozování a využívání prostituce se zakazuje na veřejných prostranstvích v současně zastavěném území města“. Tento text upravuje činnost jednotlivých aktérů ve veřejném prostoru. Velmi často se sociologické studie zaměřují jen na přímé aktéry – osoby živící se v sex-byznyse, jejich strategiemi, jak regulaci ve veřejném prostoru obejít. Můj pohled se odlišuje v tom, že analyzuji všechny aktéry v daném prostoru a jejich strategie.

Aktéry a jejich činnost ve veřejném prostoru nahlížím skrze koncept lokálních kultur (Gumbrium a Holstein). Tento postmoderní přístup umožňuje přistupovat k aktérům odlišnou metodou, než je klasická etnografická metoda přímého zúčastněného pozorování, a to metodou analýzy dokumentů, rozhovorů, skrze něž je třeba nejdříve analyzovat, kdo aktéři jsou, jaké role mají předepsány, a kým, než do prostoru vstupují. Význam jednotlivých aktérů se totiž neutváří jen (až) v prostoru fyzickém, ale je utvářen různými dokumenty, předpisy a texty mimo prostor fyzický, v prostoru, který můžeme označit jako diskursivní. Aktéři na základě takto vymezených kulturních cílů ve veřejném prostoru jednají a snaží se tyto cíle v něm prosadit. Díky tomuto přístupu, tak mohu v první části mého příspěvku, představit aktéry nejen jako policisty, politiky, občany, pracovníky neziskové organizace, prostitutky/prostitutky, ochránce/pasáky a zákazníky, ale jako aktéry, u nichž jsou analyzovány cíle, s nimiž do prostoru vstupují. Základní otázkou v této části příspěvku je otázka, zda jsou tyto cíle zveřejněny, v jakých dokumentech a k jaké strategii pro chování jednotlivých aktérů ne/umožňují.

Veřejný prostor je polem, jehož význam se rodí v interakcích aktérů (Mitchell). To znamená, že aktéři se svými diskursivními cíly vstupují do prostoru, kde se o jeho význam střetávají, přou, domlouvají s jinými aktéry. Aby prostor dostal nějaký význam, je třeba interakce různých aktérů, protože veřejný prostor se svojí kategorií „veřejnosti“ brání, aby byl kolonizován jediným aktérem definitivně. Proto aktéři zauímají ve veřejném prostoru různé strategie, které jim dovolují ve veřejném prostoru dostát svých definovaných cílů a propůjčených rolí. Jak se aktéři snaží své cíle prosazovat, za pomoci jakých strategií, to je druhá část mého příspěvku. Rozlišuji zde strategie jednání úspěšné a neúspěšné, analyzuji uzavřené spojenectví i strategie odporu.

Závěrečná část příspěvku se navrácí do prostoru diskursivního. Někteří aktéři vykazují svoji činnost v prostoru skrze různé texty. Analýzou těchto textů je možné zodpovědět otázku, které strategie jsou úspěšné a které nikoli. Velmi důležitou otázkou této části je otázka moci. Základním teoretickým konceptem je koncept exkluzivní společnosti Jocka Younga. Exkluzivní společnost je společností, která symbolicky, a tím i prostorově vylučuje aktéry, kteří nejsou dostatečně mocní, aby se těmito procesům dokázali bránit, protože nerozumí všem užívaným pravidlům. Jejich strategie jsou omezeny časem a prostorem „tady a teď“ a neumožňují vidět a ovlivnit další strategie a jednání aktérů mimo takto vyhraničený prostor. Vítězné strategie ve fyzickém veřejném prostoru nemusí znamenat v symbolickém prostoru žádné vítězství. Poslední otázkou mého příspěvku je otázka, kde končí proces regulace prostituce vyhláškou ve městě x?

Vybrané městské chronopolis

Ondřej Mulíček, Robert Osman, Daniel Seidenglanz

Příspěvek navazuje na systematické studium časovosti postindustriálního města pracující s konceptem chronotopu. Otevírá možnost propojení chronotopického přístupu s konceptem polis za účelem analýzy provázaných či identických časovostí vybraných městských lokalit.

V souladu s logikou konceptů městských sítí lze o časovosti, rytmicitě místa uvažovat jako o nespojitém atributu městského prostoru. Zachycení prostorového rozsahu rytmů pomocí geografického konceptu regionu se vzhledem k výše uvedenému ukazuje jako neúplné, neboť předpokládá šíření rytmů ve formě podobné kontinuální difúzi. Prostřednictvím specifických rytmů/časovostí jsou však často propojovány prostorově separované lokality a místa, resp. chronotopy v prostorově kontinuálním vymezení. Rozpracování konceptu polis umožňuje rekonceptualizovat chronotop jako síť logicky souvisejících míst vytvářejících územně diskontinuální časoprostor. Dále umožňuje rozkládat spektrum rytmů místa na endogenní složku (vycházející z působení lokálních pacemakerů) a složku exogenní, tj. rytmicitu zaváděnou místně absentujícím pacemakerem.

Příspěvek se zaměří především na studium obdobně rytmizovaných městských lokalit, tedy na polis určité specifické časovosti, nebo-li chronopolis. Příkladem takových chronopolis mohou být lokality (země / regiony / části měst) rytmizované specifickými praktikami muslimských či židovských obyvatel, lokality provázané podobnou časovostí produkčních či spotřebních vzorců či územně separovaná místa zastávek integrované skrze jízdní řády hromadné dopravy.

TŘETÍ MĚSTO

Konference Institutu pro výzkum reprodukce a integrace společnosti a Katedry sociologie FSS MU

4. – 5. 11. 2011 FSS MU, Joštova 10, BRNO

Jana Nosková, Etnologický ústav AV ČR, v.v.i., pracoviště Brno

Abstrakt

„To bylo naše eldorádo!“ Děti a městský prostor ve 30. a 40. letech 20. století v Brně

Prostor města se skládá ze dvou úzce propojených charakteristik – na jedné straně stojí jeho fyzická a hmotná stránka (ulice, budovy, parky atp.), na druhé straně jeho sociální stránka, tedy specificky strukturovaná síť osob, které se ve fyzickém, hmotném prostoru pohybují, v něm žijí a jednají.

Jedna ze skupin obyvatel, která městský prostor vnímá, interpretuje, využívá a osvojuje si, jsou děti. Ve svém příspěvku věnuji pozornost tomu, jak jsou prostor města a dětství v něm zachyceny ve vzpomínkách osob, které byly dětmi ve 30. a 40. letech 20. století. Při analýze vycházím z biografických pramenů – jednak z rozhovorů, jednak z písemně zachycených životních vzpomínek bývalých obyvatel Brna německé národnosti, které jsou uloženy ve sbírkách Etnologického ústavu AV ČR, v.v.i., pracoviště Brno, a byly shromážděny v posledních dvou letech.

Paleta vzpomínek na dětství v městském prostoru je ve zmíněných pramenech velmi široká, a proto se ve svém referátu omezím pouze na jednu tematickou oblast. Vnímání brněnského městského prostoru v souvislosti s jeho „národním“ určením – tedy jakési nacionální topografií Brna – a jejímu narušování mezi dospělými byla již pozornost v odborné literatuře věnována. Ve svém referátu bych chtěla ukázat, zda podobná „nacionální“ topografie existuje i ve vzpomínkách na dětství (tedy v konstruovaných obrazech o dětství) německých narátorů, resp. zda jsou vzpomínky dnešních dospělých (seniorů) na život, pohyb, hru v městském prostoru (tedy mimo privátní sféru jejich obydlí) ve 30. a 40. letech 20. století ovlivněny jinými skutečnostmi, např. diferencemi na základě sociálního původu, pohlaví, věku atp., popř. jak jsou reflektovány jako ovlivněné historickými událostmi.

Konference Třetí město

Veřejný prostor v konfliktu významů. Příklad útoku na pomník padlých sovětských vojáků v Budapešti.

Gábor Oláh

Abstrakt příspěvku:

Příspěvek vychází ze čtyř předpokladů, které budou v textu vysvětlovány. (1) Kulturní objekty, jako pomníky, památníky a sochy hrají důležitou roli v životě měst a jejich obyvatel -v strukturaci národní, individuální, kolektivní, kulturní, náboženské identity (Benton-Short2008). (2) Tyto kulturní objekty přes své skryté významy mohou inspirovat a ovlivnit jednání jedinců, a to potvrzuje relativní autonomii kultury (Alexander 2003). (3) Významy takových objektů rozlišují prostor, ve kterém jsou památníky a pomníky umístěny naposvátní a profánní (Durkheim 2002, Eliade 1994, Smith 1993). (4) Významy kulturních objektů jsou interpretovány z různých perspektiv (paměť, ideologie) a vytváří konflikt mezi jedinci. Konkrétním příkladem, uvedeným v tomto příspěvku, jsou události z Budapešti z roku 2006, kdy protestující masa zaútočila na pomník padlých sovětských vojáků na Náměstí svobody. Tento prostor je interpretován z různých historických kontextů a diskurzů, na základě kterých je celé náměstí spolu s pomníkem centrem politického a ideologického konfliktu (pravice, levice, hungarizmus, revizionismus). Příspěvek v této části poukazuje na proces sociální a kulturní konstrukce významů konkrétního pomníku.

Téma je uchopeno z perspektivy kulturní sociologie (Alexander 2003, 2006) a zaměřuje se na vliv kulturních významů na jednání jedinců, tedy na samotný útok na pomník (jako sociální performance) a důsledky útoku ve vnímání těchto událostí.

Pomník reprezentuje komunistickou ideologii a záměr, na základě kterého byl postaven. Tato interpretace ideologie strukturuje celý prostor, tedy celé náměstí na posvátné a profánní. Od devadesátých let se objevilo několik iniciací, jejichž cílem bylo odstranit tento pomník. Útok byl ztělesněním tohoto nesouhlasu s přítomností profánního pomníku v posvátném prostoru. Události ze září 2006 v Budapešti tedy mohou být interpretovány, jako konflikt kulturních významů a reprezentací.

Obrubník

Robert Osman

Příspěvek vychází z tradice teritoriálních studií. Zatímco ještě v 80. letech 20. století byly systematicky rozvíjeny dvě alternativní větve konceptualizace teritoriality, je dnes zcela dominantní především teritorialita větších společenských formací a širších územních celků. Příspěvek navazuje naopak na tradici osobní/individuální teritoriality a pokouší se o její rekonceptualizaci v kontextu postsocialistického města.

Způsoby zacházení s prostorem, způsoby jeho řízení, spravování, využívání, jeho produkce a reprodukce jsou odrazem konkrétních společenských pravidel, norem, konvencí a zvyků. Určitá místa jsou tak určena pouze vybraným aktivitám, určitá jsou naopak určitým aktivitám nepřístupná, určitá jsou dostupná pouze v některých částech dne, jiné jen v některém směru pohybu, některá jsou přístupná pouze vybraným osobám a jiná jsou naopak vybraným osobám zcela nedostupná. Existují tak výrazné diference nejen v přístupnosti určitých míst určitým osobám, ale taktéž ve schopnosti jedinců přizpůsobit se těmto podmínkám, ve strategiích jak s nimi zacházet, jak se s nimi vyrovnat, jak je využít, ovlivnit, změnit, ve schopnosti podílet se na jejich reprodukci a tak i produkci samotného prostoru.

Osobní teritorialita je tak spoluformována nejrůznějšími druhy vnějších podmínek a to jak fyzických v podobě zdí, plotů, zábradlí, turniketů, obrubníků, dopravních prostředků, lidí, tak symbolických jako jsou cedule, nápisy, značky, světla, tak sociálních v podobě sdílení konvencí, jak se na určitých místech chovat, popřípadě kde určité aktivity realizovat. Příspěvek zde využívá koncept osobní teritoriality pro studium konfliktu o vybudování bezbariérového nájezdu na nástupní ostrůvek tramvaje v průběhu jeho celkové rekonstrukce.

Autoři

Karolína Pauknerová, PhD. (Faculty of Humanities and Faculty of Science, Charles University in Prague)

and

Petr Gibas, MSc. (Faculty of Humanities, Charles University in Prague)

Název příspěvku

Pražské metro: ideologický prostor a svědkové dávné minulosti

sekce:

MATERIALITA MĚST

Abstrakt příspěvku

Příspěvek se zabývá tím, jak se k sobě mají ideologický prostor pražského metra, nesený modernistickým étosem a socialistickou vizualitou a minulost města, která se skrývá v jeho podzemí, jímž se tunely metra prokousávají. Pomocí diskurzivní analýzy zkoumá způsoby rozhodování a vyjednávání podoby stanic metra a sleduje jak se materialita čtyř konkrétních stanic metra proměnila v období post-socialismu.

V příspěvku autoři analyzují materiály z archivu Dopravního podniku Praha, z fondu Metrostavu v Národním archivu v Praze a další materiály. Konkrétně se zabírají stanicemi Můstek a I.P. Pavlova, kde jsou vystaveny skutečné archeologické nálezy a stanicemi Stodůlky a Zličín, jejichž výzdoba měla být archeologickými nálezy inspirována. Teoreticky příspěvek vychází z představ Gastona Bachelarda a dalších fenomenologů, kteří dokazují, že nežijeme v homogenním a prázdném prostoru, ve kterém, lze lokalizovat jednotlivce a věci, ale právě naopak, že náš prostor je obtěžkaný nejen vlastnostmi, ale také fantaziemi (Foucault 1998, 177-8).

Autoři argumentují, že umístění a vystavení starobylých památek v prostoru metra není ani náhodné ani samoučelné a že jejich prezentace je součástí dosud jen zčásti analyzované ideologické krajiny socialistického města.

Foucault M. 1998. Different Spaces. in Foucault M. *Aesthetics, Method, and Epistemology*. New York: The New Press. 175-185.

Marcela Petrová Kafková

Stáří v měnícím se městském prostředí

Ve svém příspěvku budu prezentovat první výsledky z reprezentativního šetření „Kvalita života seniorů ve městě“, které na jaře 2011 realizujeme v rámci projektu „Stáří v prostoru – regenerace, gentrifikace a sociální exkluze jako nové problémy environmentální gerontologie“. Šetření proběhlo ve 14 největších městech jednotlivých krajů na populaci městských center starší 60 let. Moje prezentace se zaměří na problematiku okolí bydliště seniorů a jeho proměnu. Budu se věnovat dostupnosti či nedostupnosti různých služeb a jejich využívání a také hodnocení prostoru nejen z hlediska kvality a bezpečnosti. Především se však zaměřím na změny a proměny okolí a to z perspektivy samotných seniorů. Jak proměny okolí svého bydliště senioři hodnotí? Jak se s nimi vypořádávají? A bydlí vlastně v gentrifikujících se nebo regenerujících se lokalitách? Tyto otázky se můj příspěvek pokusí zodpovědět.

PhDr. Veronika A. Polišenská, PhD., MSc.

Psychologický ústav AV ČR, Politických vězňů 7, 110 00, Praha 1

Název: Chování v prostoru pachatelů vloupání: vliv osobnosti a vazby na místo

Abstrakt

Příspěvek se bude věnovat prostorovému chování pachatelů trestné činnosti. Příspěvek je založen na výzkumu pachatelů vloupání v letech 2007-2009 a který obsahoval vzorek 166 pachatelů. Naše znalosti týkající se prostorového chování jsou založeny na výzkumech v oblasti Environmentální a Forezní psychologie. Například víme, že pachatelé se věnují trestné činnosti v blízkosti domova (Brantingham a Brantingham, 1981), necestují daleko (Stephenson, 1974, Baldwin & Bottoms, 1976; Barker, 1999; Wiles & Costello, 2000; Ratcliffe, 2003; Bernasco & Luykx, 2003) a nejsou ovlivněni hranicemi či zábranami (Ratcliffe, 2001). Zároveň je známo, že prostorové chování pachatelů trestné činnosti je ovlivněno různými zónami. Například “zóna bezpečí” je prostor, ve kterém se pachatel nevěnuje trestné činnosti a “maximální vzdálenost” je vzdálenost kam nejdál pachatel dojde za trestným činem. Tyto a další charakteristiky ovlivňují pohyb pachatele nejen díky struktuře města či daného prostoru ale také díky psychologickým vlivům na daného jedince.

Vlastní výzkum se tedy zabýval nejen prostorovým chováním během trestné činnosti ale také psychologickým vlivům, které dané chování usměrňují. Výzkum dokázal, že osobnost a vazba na místo ovlivňují pohyb v prostoru, jež má následně vliv na strategie kriminální činnosti. Výsledky výzkumu jsou důležité nejen pro odborníky v praxi ale také pro další výzkumníky jež se této problematice věnují v zahraničí.

Pavel Pospěch: Konstrukce jednoho městského prostoru: případová studie předměstského obchodního centra

Příspěvek představuje výsledky empirického výzkumu v předměstském obchodním centru. Sběr dat probíhal formou etnografických technik zúčastněného a skrytého pozorování. Předmětem analýzy byly prostředky sociální kontroly a problematiky vytváření a reprodukce řádu v obchodním centru. Důraz je kladen především na prostředky sociální exkluze, jejichž prostřednictvím se provozovatelé obchodních center snaží vytvořit městský prostor, který bude zároveň atraktivní a zároveň, v jazyce obchodních center, „rodinný“ (tedy především bezpečný a předvídatelný). Mimo to jsou analyzovány i reakce návštěvníků na tento přístup, způsoby jejich ne/spolupráce a reprodukce uvedeného řádu. Výsledky naznačují, že obchodní centra aktivně vytvářejí určitý soubor sociálních reprezentací sebe sama ve formě „jiného prostoru“, respektive „výletu z města“ (ale také „výletu do města“, s ohledem na podobnost víkendových návštěv obchodních center a městské promenády). Návštěvníci obchodních center se tomuto souboru významů a reprezentací učí, tak jako se obyvatelé měst učí pobytu v jiných městských prostorech, a svým jednáním jej reprodukuje.

Proč nestavíme živá města?

Košatý organismus města lze zjednodušeně rozdělit na vymezený prostor a na život, který tento prostor vyplňuje, přičemž mezi těmito dvěma složkami je silný vztah. V současné době docházíme ve vývoji měst k dalšímu mezníku. Pohled na sídliště ukazuje, kam město dovedly funkcionalistické principy, zahlcené silnice spojující předměstské kolonie s centry měst rozkládají městský organismus. Fyzické prostředí měst už není možné dále vytvářet na základě funkcionalistických zásad nebo požadavků automobilové dopravy.

Základ pro změnu přístupu spočívá v pochopení významu veřejných prostranství. Namísto prostranství, ve kterých se odehrává rychlý přesun z bodu A do bodu B, je třeba utvářet systém prostorů, které lákají k pobytu, vytváří podmínky pro „pomalou“ dopravu a jsou obklopeny budovami, které jsou s místem v dialogu. Město se tak stává živým, bezpečným, zdravým a prosperujícím. Komplexní a jasný návod pro takovou transformaci měst předkládá světoznámý urbanista profesor Jan Gehl a v řadě měst si potřebu nového přístupu uvědomují a jeho radami se řídí.

Proč dnes není poptávka po konceptu živého města také u nás? V čem spočívají překážky pro uplatnění nového přístupu? Bariéry jsou v odborných kruzích i ve společnosti. Neprovázanost oborů vede k opakování stále stejných chyb. Platné vyhlášky a normy žádají plnění překonaných kritérií, zejména v oboru dopravy, který celému územnímu plánování dominuje. Při konkrétním řešení veřejných prostranství pak často jde o řešení bez souvislostí, soustředěné na design, nikoli na program, který je pro jeho úspěšnost rozhodující. Na druhé straně ovšem většinová společnost dvacet let po uvolnění poměrů stále miluje auta, je na nich závislá a vykládá si svobodu jako možnost přijet autem a parkovat kdekoli a zdarma. Místem výchozím a cílovým, ať už v realitě či snu, je rodinný domek za městem. Situace není růžová, ale objevují se první vlaštovky...

Robert Sedlák, 15.4.2011

Pohyb po městě a pěší doprava

Right from the beginning of car transport development pedestrians have been paid little attention; with the growing number of vehicles and roads for these vehicles their position is becoming even worse. Unequal position of pedestrians is also emphasized by their significantly greater vulnerability in the road traffic as compared to other road users. These circumstances have been highlighted more frequently only in recent years, when suitable solutions have been searched on the worldwide scale particularly with regard to making especially the roads and open spaces in towns safer and friendlier to pedestrians. The objective of this study is to map function, urban practice and legal bases for searching optimum outputs within the limits of the Czech urban reality.

Researchers from Austria, Czech Republics, Italy, the Netherlands, and Sweden collaborated in the EU sponsored project “Asses implementations in the frame of the Cities-of-Tomorrow” (ASI, EVG3-CT-2002-80013). ASI is centered on quality of life (QoL) issues and the way they are dealt with in projects aiming to promote sustainable transportation. In general, these issues tend to be overlooked by practitioners and researchers, as they are difficult to measure or quantify. The main objective of ASI was to examine whether and how policy makers take into account QoL effects when designing and implementing transport policies, by reviewing policy implementations in cities that participated in the Cities of Tomorrow programme. Based on this, instruments were developed that will enable decision-makers to better address QoL issues in traffic and transport projects, in order to secure public acceptance and promote user behavior changes.

Doc. Ing.arch. PhDr. Karel Schmeidler, CSc.
CDV - Head of Social and Human Aspects of Transport Section
Vinohrady 10, 639 00 Brno, Czech Republic
Phone: +420/724 027 356 cellular
Phone: +420/543 215 050 ext. 124
E-mail: schmeidler@cdv.cz
Fax: +420/543 211 215
Skype: karelschmeidler

Konference „TŘETÍ MĚSTO“

Návrh příspěvku:

„Proměny a konstanty fenoménu domova z pohledu vizuální sociologie“

Přednáška se bude opírat o vizuální dokumenty, které se systematicky věnují širšímu kontextu tématu bydlení (bezdomovectví, spektru životních stylů utvářených médii, tzv. „druhému bydlení“, průběhem transformace bydlení zdravotně postižených spoluobčanů atd.). Výsledky analýzy dlouhodobých fotografických projektů v komparaci s teoretickými texty současných sociologů a filozofů budou formulovány především jako náměty k promýšlení změn v personální sféře jednotlivce a nukleární rodiny v konceptu současného turbulentního světa.

Mgr. Jiří Siostrzonek, Ph.D.
Institut tvůrčí fotografie
FPF Slezské univerzity v Opavě
Mobil.: 776185199

doc. PhDr. Blanka Soukupová, CSc.
Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií
U Kříže 8, 158 00 Praha 5 - Jinonice
e-mail: 6446@mail.fhs.cuni.cz

Synagogy, židovské hřbitovy a ostatní budovy v českých městech po šoa
Mizející "třetí" město

Následky šoa se projeví také v městském prostoru. Příspěvek se bude věnovat osudům synagog, židovských hřbitovů a ostatních budov, jejichž majiteli byly předválečné židovské náboženské obce a spolky. Bude analyzovat typy způsobů jejich dalšího využití v závislostech na uplatnění nových politicko-společenských vztahů, jejichž součástí se staly i konfiskace a zamítnuté i "zmražené" restituční židovského majetku, ale i nedostatečná ochrana opuštěných míst. Dalším řešeným problémem bude rozbor pokusů menšinové reprezentace zabránit vyvlastňování a výprodeji židovské materie. Znejistělý, zredukovaný a nedůstojně překódovaný židovský prostor bude mapován v prostředí malých českých měst (problém vztahu židovské menšiny k Praze a poválečných proměn pražského židovského prostoru byl již zmapován).

MÍSTA, NE-MÍSTA A ANTI-MÍSTA: SPOLEČNOST, AUTOMOBIL A BETON V SAN FRANCISCU

Magda Stanová¹, Michal Růžička²

Abstrakt

Na nejobecnější rovině autory zajímá vztah mezi společností a jejím prostorem, resp. mezi prostorem a jeho společností. Na konkrétní rovině budou autoři studovat způsob, jak organizace dopravy ve městě diferencuje a strukturuje nejen městský prostor, ale i pohyb v něm: tedy společnost, která městský prostor obývá a užívá. Příspěvek je založen na výzkumu, který autoři prováděli v prostoru parkovišť, dálnic, mostů, viaduktů, tunelů, nadjezdů a mimoúrovňových dálničních křížení v San Franciscu. V auto-etnografickém zápalu se autoři pohybovali v takových prostorech pěšky: (1) aby vystavili svá těla a svá sebe-pojetí vlivům takových míst, a (2) aby získali zkušenost perspektivy chodce v prostorech, které nejsou pro chodce primárně určeny, resp. v rámci kterých je pohyb chodců regulován, nebo dokonce přímo zakázán. Na základě svého výzkumu autoři navrhnou dichotomii *míst* a *ne-míst* od Marca Augé rozšířit na trichotomii *míst*, *ne-míst* a *anti-míst*. Anti-místa jsou takové prostory, které jsou – podobně jako ne-místa pro Marca Augé – zbaveny možnosti, aby okolo nich lidé konstruovali své identity. Navíc to jsou však prostory, v rámci kterých lidé nejsou vítáni, resp. v rámci kterých jsou živí lidé nežádanými, nebo dokonce zakázanými, objekty. V anti-místech, jež nejsou primárně určeny pro lidskou existenci, často realizují své sociální a morální existence různé skupiny společensky stigmatizovaných lidí a skupin, vyvrženců a vyděděnců, jako jsou např. bezdomovecké komunity, a/nebo komunity uživatelů drog. Anti-místa jsou prostorovým ztělesněním sociálních distancí mezi socio-ekonomicky nerovnými skupinami, přesto se trend proliferace *anti-míst* v městském prostoru dotýká nejen společenských vyvrženců, nýbrž všech lidí, kteří ani s automobilem, ani s nadprodukcí betonu, nesvazují svůj osud. Betonová *anti-místa* se tak stávají terčem a bojištěm pro sociální hnutí, která nastavují kritické zrcadlo sociálně negativním trendům pozdního kapitalizmu, kdy dochází k růstu *anti-míst* na úkor *míst*. Prezentace bude doprovázena bohatým vizuálním materiálem, budou též prezentovány autorské mapy z dílny kritické kartografie.

¹ m@magdastanova.sk

² michal.ruzicka@univie.ac.at

Socio-cultural capital of the inhabitants of industrial cities
Continuity and change

Abstract

The article will firstly present the concept and definition of the socio-cultural capital, based on the theory of Pierre Bourdieu and Robert Putnam. Then the district of Upper Silesia will be characterized as an example of agglomeration consisting of industrial cities. The cities of Upper Silesian district will also be characterized briefly. These cities are very diverse. Among them are the rapidly growing cities of Katowice and Gliwice, but there are also cities like Siemianowice and Rydułtowy, where the industry either fell, or is in the process of falling. These cities are dying. Not only is its space changing but people are losing their place of employment. Socio-cultural capital of residents is also changing. Education is one of the elements of cultural capital. On the basis of statistical data, the change in the structure of education in some specific industrial towns of Silesia will be analyzed. Education as a basic cultural capital is increasing, especially among young residents of small mining communities. On the other hand, the young, educated people are leaving these villages in search of suitable employment and better living conditions.

Social capital in the industrial cities is also under transformation. This applies particularly to social cohesion at a local level, neighbors and family. The author, based on personal research and studies of other sociologists, will show the transformation. On the one hand, professional relationship disintegrates especially mining, but on the other hand, a bond linking the civic communities is reinforced through various initiatives of residents and local authorities.

At the end, the author on the basis of case study of Rybnik, one of the cities of the former Rybnik Coal District, will show how the city authorities and residents are contributing to the increase of cultural and social capital. Rybnik was once a mining town. A lot of initiatives from citizens can be observed there. It is a city with a university center, which is regarded as one of the most important attributes of the city, giving it a high rank of importance.

Sociologické pojetí strukturace městského prostoru – konceptualizace a analýza na příkladu panelových sídlišť

Ondřej Špaček, Fakulta sociálních věd a Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy

Sociálně ekologický přístup představuje nejvýraznější sociologickou tradici studia struktury města, která se však mimo jiné vyznačovala nejasným propojením vztahu sociálně prostorových struktur a samotným jednáním lidí. Musil (1991) považuje za nadějný rámec překonání těchto problémů strukturační teorii (Giddens 1984), která propojuje lokalizovaný mikrosociologický pohled na každodenní jednání s nadindividuálními makrostrukturami. Přestože prostorový aspekt strukturační teorie byl kritizován (Urry 1997), nachází v dnešní době uplatnění právě při snaze diskutovat vztah mezi prostorem, sociální strukturou a jednáním (Löw 2008, Kidder 2009). V příspěvku se pokusím na základě revidované strukturační teorie (Sewell 1992, Stones 2005) konstruovat koncept struktury města, který by těžil z tradice sociální ekologie a zároveň byl schopen reagovat na její nedostatky. Zahrnuty budou sociální struktury, které bývaly v tradičním sociálně ekologickém pojetí obvykle opomíjeny. Především se bude jednat o sféru rutinního každodenního chování a mobility obyvatel města (Novák a Sýkora 2007), kognitivní a symbolickou podobu města (Lynch 1960, Borer 2006, Musil 2006) a politickou či mocenskou dimenzi (Logan a Molotch 1987). Možnosti využití této konceptualizace budou demonstrovány na analýze významné kategorie prostoru českých měst, kterou představují socialistická panelová sídliště. Pozice sídlišť ve struktuře města není charakterizována pouze socioekonomickou situací obyvatel či stavem domů (např. Temelová et al. 2010), ale stejně významnou roli hraje politickoekonomická, symbolická (Bazac-Billaud 2000, Barvíková 2010, Novotná 2010) či normativní (Lofland 1998) dimenze. Tyto struktury jsou přitom reprodukovány v každodenním jednání aktérů.

Opuštění městského způsobu života: analýza migračních motivů

Výzkum životního stylu obyvatel měst a venkova představuje klasické téma sociálně-vědního výzkumu. Jako příklady můžeme uvést Toeniessův koncept *Gesellschaft* – *Gemeinschaft*, Simmelovu blazeovanost velkoměstského života či Durkheimovo rozdělení mechanické a organické solidarity. Dominantními migračními směry minulých století bylo masivní stěhování do měst, vystřídané v posledních letech stabilizací prostorových vzorců rozmístění obyvatelstva. Přes určité dlouhodobé „přibližování“ městského a venkovského stále existují podstatné rozdíly v životních stylech a fungování každodennosti v obou typech prostředí. Tzv. kontraurbanizace – tedy stěhování lidí z měst na vzdálený venkov, tj. mimo blízké zázemí měst – byla studována především v západních zemích, kde je jí věnována pozornost od 70. let., Méně prostoru bylo této formě rezidenční dekoncentrace věnováno v postkomunistických zemích. Tento příspěvek si klade za cíl přispět k poznání fenoménu kontraurbanizace v České republice, a to pomocí rozboru motivací, faktorů a hodnot, které vedou jedince k opuštění života ve městě a k přestěhování se na vzdálený venkov. Dalším cílem příspěvku je identifikace push faktorů městského prostředí, které nutí jedince opustit město a pull faktorů, které je přitahují na venkovském prostředí. Identifikace push a pull faktorů je důležitá nejen pro budoucí populační vývoj venkova, ale zároveň pro podchycení negativních vlivů městského prostředí pro životy respondentů. Rozhodování migrantů ovlivňuje nejenom jejich individuální racionalita, ale také vlivy jejich okolí ukotvené v institucích. V předloženém příspěvku rozebíráme širší rodinné strategie migrantů, které ovlivňují rozhodování o stěhování a pracovní strategie, které migranti volí opouštějíc městský pracovní trh. Prezentované poznatky vycházejí z vlastních terénních výzkumů prováděných ve zvolených venkovských územích v letech 2010 – 2011.

Mgr. Klára Šustrová, Mgr. Martin Šimon

URRlab (Urbánní a regionální laboratoř), katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Přírodovědecká fakulta University Karlovy v Praze

Albertov 6, 128 43 Praha 2

Email: klara.sustrova@gmail.com , chlistovak@gmail.com

<http://web.natur.cuni.cz/ksgrrsek/urrlab/?kontraurbanizace=>

GENTRIFIKACE A SEGREGACE V PRŮMYSLOVÉM MĚSTĚ: PŘÍKLAD LOKALITY JANOV V LITVÍNOVĚ.

PhDr. Michal Tošner, Ph.D
Department of Anthropological and Historical Sciences
University of West Bohemia in Pilsen

Abstrakt: Tento příspěvek je založen na terénním výzkumu sídliště Janov v Litvínově, realizovaném v roce 2009. Podle závěrů spočívá příčina segregace v privatizaci bytového fondu během transformačních let v České republice. Vzhledem k praktikované absenci koncepční bytové politiky došlo k ponechání vývoje složení obyvatelstva volné ruce realitního trhu a posílily tak ekonomicky motivované sídelní přesuny, které nabývají podoby procesů sídelní segregace a gentrifikace. Realitní spekulace soukromých subjektů vyvolaly proměnu osídlení a vznik sociálně heterogenního prostředí.

Antropologický výzkum se zaměřoval na vztah mezi Janovem, ostatními lokalitami ve městě a souvisejícími lokalitami v ČR, ve kterých probíhá tzv. gentrifikace, tedy změna sociálního složení obyvatelstva v důsledku růstu cen bydlení a služeb. Situace v tomto pohledu není primárně etnickým problémem soužití neromského a romského obyvatelstva, ale je dána komplexem politických, ekonomických a sociálních procesů, které nutí k migraci sociálně hůře situované obyvatelstvo do lokalit s levným bydlením. Ty se však vyskytují v regionech s nízkou nabídkou práce, jak je tomu právě v Severních Čechách. Migrace je podle výzkumu dána strukturálně a nelze z ní vinit samotné migranty. Do lokality migranty kromě levného a smluvně nestandardního bydlení navíc přitahuje rozvinutý a státem tolerovaný „schwarz-systém“, který nabízí práci „na černo“ pro zájemce z hůře sociálně situovaných vrstev.

Dlouhodobí obyvatelé sídliště jsou znepokojeni sociálním propadem lokality. Přestože jde primárně o prostorově-sociální a ekonomické vztahy ústící v gentrifikaci a segregaci, nacionalističtí radikálové usilují prosadit definici problematického kulturního a etnického soužití. Tolerance a respekt ve vztahu k prostoru by však měla být budována na koncepčním řešení sociálního bydlení, tak aby nebyla politicky posilována sídelní segregace způsobená vývojem ekonomiky, na trhu práce a trhu realit.

Laco Toušek, Katedra antropologie FF ZČU

Název příspěvku: Bezdomovectví a veřejný prostor

Abstrakt:

Příspěvek se zabývá problematikou sociální kontroly veřejného prostoru v urbánním prostředí ve vztahu k marginálním skupinám aktérů, konkrétně bezdomovcům. Na příkladě města Plzně jsou identifikovány diskursivní praktiky státní správy, místní samosprávy a lokálních médií, které manipulují s významy prostoru a jejichž zamýšleným či nezamýšleným důsledkem je exkluzivní charakter veřejného prostoru s význačnými rysy privátního prostoru. V kontextu těchto diskursivních praktik jsou dále popsány mechanismy sociální kontroly, které jsou vůči aktérům bez domova uplatňovány v praxi a jejichž cílem je fyzické eliminace těchto osob ve veřejném prostoru. Je přitom argumentováno, že tyto mechanismy, které vedou ke kriminalizaci určitého sociálního statusu, vycházejí převážně z tzv. „teorie rozbitých oken“ a jako takové konstruují falešnou představu pořádku.

Klíčová slova: kriminalizace, marginalizované skupiny, produkce prostoru, sociální kontrola.

Název příspěvku:

Identita městského prostoru. Prostorové aspekty identity místa - vztah identity, formy a času. Dopad vnímané identity na stabilitu městských struktur.

Autor:

Ing. arch. Lukáš Vacek, doktorand na Ústavu navrhování III, Fakulta architektury ČVUT

Abstrakt

Zkoumání identity jako ustavující vlastnosti prostoru. Předurčuje identita prostorové formy? Jak se naopak prostorové utváření měst odráží v identitě místa? Lze předpokládat, že je i časový horizont měst (jejich stabilita) výrazně spjat se silou jejich identity? Není nakonec identita funkcí času, a zkoumání proměn místa (hledání vztahu formy a obsahu v čase) cestou k uchopení duchovního rozměru fyzického prostoru? Tyto úvahy mohou vnést nové úhly pohledu na stávající urbanistické nástroje a způsoby utváření a přetváření měst.

Města mají mezi lidskými výtvy výsadní postavení nejen pro koncentrovanost i všudypřítomnost (absolutnost) obývaného prostoru. Města jsou vrcholným dílem kultury.

V mnohých teoretických pracích je pozornost upřena na podstatné složky tvorby a fungování měst, jakoby město bylo strojem, jenž má především fungovat. Naopak zapadají důležité otázky po jeho podstatě a smyslu. Města nejsou jen zásadní z hlediska přežití společnosti a jejího ekonomicko–sociálního rozvoje, ale jsou i vrcholnými výtvy civilizací, obrazem jejich kulturního (hmotného i nehmotného) odkazu.

Jedinečnost města jako kulturního odkazu zdůrazňuje jejich prostorově-hmotná podstata. Fyzická stopa místa a jeho uspořádání má „setrvačnost“. Organizace prostoru, jeho struktura a hierarchie přesahuje nejednou i rozsah několika civilizací. Města lze vnímat jako zrcadla, odrážející mnohovrstevnatý odkaz skrytých kulturních a duchovních významů.

Před urbanisty nové doby leží úkol nalézt zákonitosti mezi formou, obsahem a bytím místa. Reciproční vztah místa a člověka, základní otázkou urbanismu a podoby prostředí, která stále nebyla dostatečně objasněna.

Z mnoha náznaků lze číst neudržitelnost současné situace, její energetickou, společenskou, ale i duševní náročnost. Současným úkolem je nalézat střípky cesty ke koherentnímu prostoru; tomy, který jsme začali ztrácet s průmyslovým rozvojem.

Název příspěvku:

Identita městského prostoru. Prostorové aspekty identity místa - vztah identity, formy a času. Dopad vnímané identity na stabilitu městských struktur.

Autor:

Ing. arch. Lukáš Vacek, doktorand na Ústavu navrhování III, Fakulta architektury ČVUT

Struktura textu:

Úvod

Identita městského prostoru-Podoby a proměny různých forem městského prostoru v průběhu času.

Definice termínů, metody

Identita

Forma

Zkoumání identity jako ustavující vlastnosti prostoru

Stabilita a labilita

Čas jako rozměr místa

Problémy přirozenosti

Závěry a otázky

Město jako nositel kulturní informace

Znaky současnosti

Abstrakt

Zkoumání identity jako ustavující vlastnosti prostoru. Předurčuje identita prostorové formy? A které jsou s ní nejvíce spjaté? A jak se naopak prostorové utváření měst odráží v identitě místa? Lze předpokládat, že je i časový horizont měst (jejich stabilita) výrazně spjat se silou jejich identity? Není nakonec identita funkcí času, a zkoumání proměn místa (hledání vztahu formy a obsahu v čase) cestou k uchopení duchovního rozměru fyzického prostoru? Tyto úvahy mohou vnést nové úhly pohledu na stávající urbanistické nástroje a způsoby utváření a přetváření měst.

Města mají mezi lidskými výtvy výsadní postavení nejen pro koncentrovanost i všudypřítomnost (absolutnost) obývaného prostoru. Města jsou vrcholným dílem kultury. Jejich „umělost“ spojuje člověka s vyšším řádem více, než si v urbanismu běžně připouštíme.

Přes mnohé odborné studie i osobní zkušenost stále narážíme na nejasné uchopení toho, co je vlastně je město a tedy předmětem naší tvorby (a zkoumání). V mnohých teoretických pracích je pozornost upřena na podstatné složky tvorby a fungování měst, jakoby město bylo strojem, jenž má především fungovat. Naopak zapadají důležité otázky po jeho podstatě a smyslu. Historie prokazuje, že města nejsou jen zásadní z hlediska přežití společnosti a jejího ekonomicko–sociálního rozvoje, ale jsou i vrcholnými výtvy civilizací, obrazem jejich kulturního (hmotného i nehmotného) odkazu.

Jedinečnost města jako kulturního odkazu zdůrazňuje jejich prostorově-hmotná podstata. Fyzická stopa místa a jeho uspořádání má „setrvačnost“. Organizace prostoru, jeho struktura a hierarchie přesahuje nejednou i rozsah několika civilizací. Města lze vnímat jako zrcadla, odrážející mnohvrstevnatý odkaz skrytých kulturních a duchovních významů.

Před urbanisty nové doby leží úkol nalézt zákonitosti mezi formou, obsahem a bytím místa. Reciproční vztah místa a člověka, základní otázkou urbanismu a podoby prostředí, která stále nebyla dostatečně objasněna.

Vnímání prostoru v sobě vždy obsahuje rozměr prostorově-existenciální rozměr identity. Tedy, že místo je určeno kromě nejen formou, estetikou, typologií (prostorově-funkčního rozměru místa) a charakterem (prostorově-estetického rozměrem).

Lze tvrdit, že je město vlastně knihou, o mnoha kapitolách a vrstvách, která jdou znovu převyprávět. Fyzická podstata města mu propůjčuje nosnou vlnu s obrovskou rezistencí a setrvačností vyprávění.

Jak vlastně čteme město? Byly provedeny mnohé výzkumy, ale jejich závěr stále není jednoznačný. Pravděpodobně čteme více vrstev najednou, otázka však zůstává pro další a hlubší výzkum. Čteme město přes svou formu nebo pomocí paměti? Či snad díky významům, symbolům a jejich hierarchii?

Propojení času a místa generuje řadu otázek, které čekají na zodpovězení – je například samotná délka života místa, délka času pro sedimentaci vrstev, zárukou silné identity? Je možné vytvářet nové prostory s předpokladem příběhu, aniž bychom nenavazovali na již přítomný příběh? Stačí naopak jen čekat, až je identita nezávislá na prostorovém uspořádání?

Naše města je stále těžší duševně obývat, různé způsoby pohybu po městě zastírají stěžejní vlastnosti prostoru jako blízkost a vzdálenost.

Zdá se, že individuální užívání měst a jeho selektivnost vedla paradoxně nikoli k vyšší vrstevnatosti míst, barevnosti a bohatosti, ale daleko spíše k mozaikovitosti, většímu počtu monofunkčních prostor (zřejmě nejnižší společný násobek) a jednodušším systémům z hlediska hierarchie.

Naopak vlastní správa města je velmi náročná a je adekvátní se ptát, zda současné urbanistické a další nástroje jsou schopny město efektivně řídit a smysluplně ovlivňovat.

Mnoho problémů města vzniklo expansivním rozvojem jenž utvořil novou městskost, která je založena na intenzifikaci, stmelování a sdílení. Dnes celek kulturně civilizačního projektu urbanisace ve městech přerostl komplikovaností, ale především měřítkově: a to jak z hlediska myslitelné hranice, energetické spotřeby. Hledáme měřítko celé struktury, které by umožňovalo člověku město obývat. Nevědomky jsme se tak vzdali „antropologických konstant“ při utváření měst.

Odpověď na problém krize vztahu člověka ke svému prostředí zřejmě nelze hledat v technologii a inovacích. Z mnoha náznaků lze číst neudržitelnost současné situace, její energetickou, společenskou, ale i duševní náročnost současnosti. Současným úkolem je nalézat střípky cesty ke koherentnímu prostoru; tomu, který jsme začali ztrácet s průmyslovým rozvojem.

„My jsme tím projektem žili...“. Stavba rodinného domu v období normalizace

Barbora Vacková

IVRIS

Konferenční příspěvek se bude zabývat témat výstavby soukromých rodinných domů v období normalizace. Je nutno přiznat, že představená analýza je založena na netradičním zdroji dat: jsou jím rozhovory architektky Barbory Klímové, které vedla se staviteli městských rodinných domů (vil) postavených v tomto období. Přesto, že nebyly pořizovány se sociologickým záměrem, je možné v nich nalézt mnoho zajímavých informací. Rozhovory jsem měla k dispozici v jejich původní, k publikaci neautorizované, podobě.

Sama Klímová svým výběrem charakterizovala dvě základní skupiny (částečně se prolínající) komunikačních partnerů: majitele a stavitele domů a architektky, kteří buď tyto domy projektovali či jsou experty na danou problematiku. V jejich výpovědích lze identifikovat tři základní tematické okruhy, ke kterým se ovšem jedni či druzí díky své rozdílné zkušenosti vyjadřují různě. Tyto okruhy se celkem logicky týkají jednotlivých fází stavby domu: Jde tedy o *vyjednávání s úřady a způsob koupě pozemku*, následně o samotný *proces stavby*. Dále je zde skupina vyjádření k *umístění a podobě samotných staveb*. Dalším motivem (který se však prolíná všemi předchozími) je téma *života v komunismu*, možností, které přinášel a způsoby, jak se s ním vyrovnat.

Příspěvek je zaměřen na možnosti privátního rodinného bydlení v období normalizace. Jeho skutečnou hodnotou je ale právě opačný pohled: skrze tyto možnosti a jejich strukturální, materiální i kulturní překážky je možno nahlédnout charakter normalizované společnosti a její rysy související nejen s problematikou bydlení a soukromí.

TŘETÍ MĚSTO

Konference Institutu pro výzkum reprodukce a integrace společnosti a Katedry sociologie
FSS MU

4. – 5. 11. 2011 FSS MU, Joštova 10, BRNO

MATĚJ VELEK (UK PŘF, HU PF)

Čím vším byl Řím (nejen) pro Vitruvia?

S trochou nadsázky se dá říci, že v průběhu prvního století před Kristem došlo ke “kulturní revoluci”, jejíž nedílnou součástí byla i radikální - a to přinejmenším v kontextu plánování pokud se nespokojíme se samotným objemem realizovaných stavebních podniků - proměna urbánního prostředí antického Říma, která zcela nepochybně ovlivnila každodenní život jeho obyvatel a konečně i “obraz města” samotného. Jedná se o převratné období, kdy za vlády římského císaře Octaviana Augusta architektura začíná navíc plnit roli jednoho z klíčových “obrazů” či “nosičů” především politických sdělení, stává se, můžeme-li to tak říci, nástrojem “propagandy”.

Zřejmě ve stejné době, kdy došlo k výše uvedenému, píše Vitruvius - zhusta titulovaný jako první teoretik stavitelství - svůj latinský traktát o architektuře známý pod jménem Deset knih o stavitelství, *De Architectura libri decem*. Jedná se o nejstarší dochovaný a navíc úplný text věnovaný antickému stavitelství a jeho teorii. Rozsahem mu nemohou konkurovat ani mladší latinské texty a co do komplexnosti jej překonávají až písemnosti renesanční.

V předkládaném příspěvku usilujeme o specifický výklad výše uvedeného textu. Na základě filosofické reflexe Vitruviových Deseti knih ukážeme, do jaké míry tato epochální proměna městského prostředí zřejmě ovlivnila podobu traktátu jako takového, či do jaké míry text ovlivnil inovativní stavební počiny římského císaře.

Vituvius totiž ve svém textu - kromě jiného - výslovně klade důraz na lidské zdraví a prospěšnost architektury pro jeho uchování. Na několika místech svého traktátu zmiňuje nakolik je třeba přihlédnout k povaze místa a tedy k vlastnostem kraje, kde by se případně mělo stavět, jak vhodně orientovat stavbu vzhledem k pohybu slunce, jak zamezit škodlivému proudění větrů, apod. Jinak řečeno, Vitruvius popisuje způsob jak zdraví prospěšným silám dát co největší prostor a škodlivým vlivům naopak úplně zamezit. Člověk je tak pro Vitruvia nutně hlavní součástí uvažování o architektuře; člověk vůbec pak v pravém slova smyslu měřítkem architektury.

Vitruviovo pojetí architektury stojí na specifickém konceptu lidské přirozenosti, kterou podmiňuje - jak se pokusíme předvést - určitá představa zdraví jako správného stavu, který má architektura napomoci uchovat. Vitruvius člověka líčí jako původně nedokonalého živočicha, jehož vlastní - z hlediska odolnosti vůči vnějším vlivům nedokonalá - přirozenost si vynutila objev architektury. Lze tedy po mém soudu tvrdit, že Vitruviova teorie architektury chápe životní prostředí člověka jako uměle zkonstruované a potud - co do přírodních sil které jej podmiňují a formují - manipulovatelné v zájmu ochrany zdraví a zabránění vzniku nemocí.

Do jaké míry se změny v městském prostředí skutečně vepsaly do každodenního života jeho obyvatel a do jaké míry se zásadně změnil životní standard nejen zlomku tehdejších obyvatel římské metropole zároveň předvedeme v perspektivě širší diskuse sekundární literatury opírající se o nedávné archeologické poznatky.

MARTIN VESELÝ

anotace konferenčního příspěvku PANELOVÉ SÍDLIŠTĚ A VEŘEJNÝ PROSTOR

Je sídliště Jižní Město v pravém smyslu městem? Argumenty pro a proti.

Proč je městotvorný potenciál panelových sídlišť vyšší ve srovnání se „satelitními městečky“ (urban sprawl)?

Rezignace obyvatel sídlišť na kvalitu veřejného prostoru.

Její příčiny:

- nedostatečná funkční a sociální vymezenost
- předimenzovanost
- fádnost

A důsledky:

- nikdo přesně neví, pro koho je dané místo určeno a k čemu má sloužit → hrozba sociální eroze
- drtivá převaha nezbytných aktivit ve veřejném prostoru sídliště vs. malá koncentrace aktivit volitelných → pocit, že se tam „nic neděje“
- „nic se tam neděje“, „není tam nic k vidění“ → začarovaný kruh nudy se uzavírá
- jak se z tohoto „bludného kruhu“ vymanit?

Příklad parku jako klíčového městotvorného prvku.

Je Jižní Město městem bez parku? Případová studie z Centrálního parku.

- charakteristika Centrálního parku
- subjektivní hodnocení parku lidmi, kteří tam zavítali poprvé, a místními obyvateli
- základní charakteristiky dobrého parku podle J. Jacobsové
- rozpor Centrálního parku s tímto ideálem a jeho důsledky (nízká obývatelnost parku podložená studií prostorového chování obyvatel a fotodokumentací)
- zobecnitelné návrhy nápravných opatření

Bulvár (obývatelná hlavní třída) jako další klíčový městotvorný prvek.

- proč hlavní třídy Jižního města působí spíše než dojmem bulváru jako „dálnice“ (slovy arch. Plicky)?
- důsledky tohoto prostorového uspořádání (tj. jak se projevuje v chování různých typů uživatelů daného prostoru – chodci, automobilisté).
- příčiny setrvalosti neuspokojivého stavu
- dosud přijatá nápravná opatření a jejich nedostatky
- jak to změnit? Inspirace koncepcemi Jana Gehla.

Abstrakt Třetí město

4.-5.11.2011 Brno

Lucie Vidovičová

Institut pro výzkum reprodukce a integrace společnosti, FSS MU, Brno

lucie.vidovic@seznam.cz

Název příspěvku: **Sousedé jako (absentující) zdroj podpory při stárnutí ve městě?**

V příspěvku se zaměříme na prezentaci prvních výstupů z reprezentativního šetření „Kvalita života seniorů ve městě“, které na jaře 2011 realizujeme v městské populaci ČR starší 60 let v rámci projektu „Stáří v prostoru – regenerace, gentrifikace a sociální exkluze jako nové problémy environmentální gerontologie“. Šetření bylo realizováno ve 13 velkých městech v rámci každého z krajů ČR a v hl.m.Praze. Tato prezentace se zaměří na hodnocení sociálních, sousedských vztahů v okolí bydliště městských seniorů, jejich subjektivní kvalitu, instrumentalitu a dynamiku v rámci rozvoje samotného městského prostoru. Diskuse je doplněna pohledem na intenzitu „přilnutí k místu“ u městských seniorů a jeho variabilitu dle běžných socio-demografických charakteristik, ale také dle jejich funkčního zdraví. Příspěvek obohacuje téma konference *Třetí město* reflexí nejednoznačnosti přínosu městského prostředí pro kvalitu života ve stáří a pro významný koncept „stárnutí v místě“.

V Brně dne 2011-04-29

TŘETÍ MĚSTO
Konference Institutu pro výzkum reprodukce a integrace společnosti a Katedry
sociologie FSS MU Brno
4. – 5. 11. 2011

Mgr. Jana Vitvarová

Katedra antropologických a historických věd

FF ZČU v Plzni

Sedláčkova 15, Plzeň

Janina.Vitvarova@seznam.cz

„Jen jsem se otočila, jestli někde někdo není“: ochranné strategie žen v urbánním prostředí

Abstrakt

Každodenní život v urbánním prostředí skýtá čas od času pro některé z nás určitá úskalí vyplývající z pocitu ohrožení určitými formami kriminálního jednání ostatních obyvatel. Příspěvek si klade za cíl představení obranných prostředků a strategií, které s ohledem na jmenovaný fenomén využívají ženy během svého každodenního života ve městě. Studium těchto prostředků a strategií bylo součástí širšího kvalitativního výzkumu týkajícího se percepce (ne)bezpečí, resp. strachu ze zločinu, u žen. Právě ochranné strategie a prostředky (*coping strategies* – strategie zvládnutí situace) tvoří jednu z dimenzí konceptu strachu ze zločinu označovanou jako behaviorální – ta podstatným způsobem dotváří naši představu o tom, jak významnou roli hraje zločin a strach z něj v každodenním životě, a to i tím, že zahrnuje např. do jaké míry mají lidé tendenci využívat nejrůznějších obranných a ochranných opatření, měnit své prostorové chování či jiné zaběhlé způsoby chování apod.

Výzkum, který se zakládal na semistrukturovaných rozhovorech s 24 informantkami ve věku mezi 26 a 91 lety, se uskutečnil v Plzni v letech 2008 – 2010.

Částečně diachronní perspektiva umožňuje zachytit a porovnat vývoj způsobu a míry zapojení uvedených strategií v průběhu životního cyklu jednotlivých žen v závislosti na subjektivních zkušenostech (např. mateřství, viktimizace) i „objektivních“ skutečnostech (např. politické či sociální změny, technologický pokrok aj.).

Jednotlivé strategie a prostředky jsou nejobecněji rozděleny do dvou hlavních oblastí – na osobní a majetkové (doma i ve veřejném prostoru). Dále jsou pojednány na úrovni rozlišení na sebe zaměřených a tzv. altruistických (zaměřených na ostatní významné blízké osoby). Některé ze strategií lze označit za „běžné“ (např. způsoby ochrany bytu), jiné spíše jako situační – závislé na konkrétní situaci (např. případy sexuálního obtěžování).

Název příspěvku:

Identita městského prostoru a její proměna v období střetu tradičních a moderních přístupů v utváření města.

Autor: Ing. arch. Šimon Vojtík, Ústav navrhování III, Fakulta architektury ČVUT

Abstrakt:

Identita městského prostoru je utvářena souborem kvalit (prvků, jevů, dějů a okolností), které nám umožňují prostor definovat, rozpoznávat a ztotožnit se s ním. Ze své podstaty je silně spjata s kulturně-historickým kontextem, který je v evropských městech formován dlouhým vývojem v rámci tradičního pojetí architektury i veřejného prostoru. 20. století přispělo svým konceptem moderny, který stávající kontext v mnoha případech doplnil (ale také narušil či popřel) a vytvořil napětí, které se stalo jeho nedílnou součástí. S příchodem soudobé architektury globálního a informačního věku, přebírající do značné míry principy modernismu, dochází opět (resp. stále) k radikálním intervencím do identity městského prostoru, tentokrát často bez uvědomění (znalosti) či respektu k tradičním hodnotám, které byly s jeho vznikem a vývojem spojeny.

Identita tradičního městského prostoru 19.stol. vycházela z komponované hierarchie prostor, kvalitní architektury, propracovaného detailu parteru a bohatého veřejného a společenského života, který si udržoval vysokou úroveň reprezentace.

Moderna 20. století přiřkla městskému prostoru funkci především rekreační a dopravní, architektura se individualizovala a od veřejného prostoru se obrátila do svého nitra jak výrazem (vlastní abstraktní estetika a kompozice), tak životem.

Současný městský prostor je rozkročen mezi oběma přístupy, které však kombinuje zcela nešťastně. Stávající městské prostory zcela podřizuje individuální dopravě (oproti 19.století "obohacené" o spalovací motory), komercializuje (adoruje zisk na úkor bohatosti a přiměřenosti městských funkcí), opticky i akusticky znečišťuje (ubohá estetická úroveň reprezentace, avšak o to masivnější) a přichází tak o hodnoty, které byly v prostoru dlouhodobě a postupně tvořeny.

Ochrana a vědomé vytváření identity veřejného prostoru přestalo být společenským i architektonickým tématem, přestože se jedná o základní hodnoty přirozeného obytného prostředí. Považuji proto za nutné najít a popsat základní kvality, které identitu městského prostoru tvoří, analyzovat jejich vzájemné i kontextuální vazby a jejich význam, aby se mohli stát nástroji vědomého utváření či revitalizace městského prostoru v urbanistické a architektonické praxi.

AUTOR:

Martin Volek

email.: mart.volek@gmail.com

tel.: 608 175 813

Autor je postgraduálním studentem sociologie na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy. Ve svých tezích se zabývá vymezením a percepcí veřejných osob. Je spoluředitelkou tříletého výzkumného projektu Grantové Agentury Univerzity Karlovy „Co je na politicích „veřejné“? Český mediální obraz a čtenářská percepce politické funkce.“ Je rovněž členem týmu čtyřletého výzkumného projektu Grantové Agentury České Republiky „Trend zrychlování sociální dynamiky: neurčitost, hierarchické/rovné struktury vládnutí a interiorizace historií“.

Příspěvek je založen na zjištěních mé diplomové práce:

VOLEK, Martin. *Veřejné prostranství: od agory k hybridním místům?*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií, 2009. 76 s. Vedoucí diplomové práce Prof. PhDr. Jiří Kabele, PhD.

NÁZEV

Veřejné prostranství: Od agory k hybridním místům?

ABSTRAKT

Příspěvek se zabývá teoretickým pojetím soudobé dynamiky veřejného prostranství, které ověřuje na analýze československých a českých právních norem a právních praktik.

Základem pro teoretické zachycení vývoje oblasti veřejného je použit pohled Hannah Arendtové. Ta konstruuje ideál veřejného v podobě *agory* antického Řecka. Pod jejím popisem vývoje je pak konstrukce rozdílu mezi normativním ideálem veřejného a skutečností, ve které se stupňuje prolínání oblastí veřejného a soukromého, díky čemuž veřejné jako takové zaniká.

Obdobným způsobem pojímá řada autorů dynamiku soudobého veřejného prostranství, která jej v jejich pojetí popisována jako rozdíl mezi jeho normativním ideálem a skutečnou podobou. Normativní ideál veřejného prostranství je založen na představě *agory* jakožto konstitutivního místa veřejnosti, se kterým jsou spjaty dvě základní charakteristiky: neomezený přístup a rovná užitelnost. Dynamikou je oslabování těchto dvou charakteristik, tj. omezování přístupu a užívání, které je způsobeno pronikáním sféry soukromého a s ní spojených soukromých zájmů do veřejného prostranství. Tímto pronikáním se veřejná prostranství mění v pseudoveřejná, hybridní místa.

Normativní ideál veřejného prostranství je potvrzován právními normami, které jej ochraňují jako místo politického jednání, čímž zachovávají představu *agory*. Pokud právní normy omezují charakteristiky neomezeného přístupu a rovné užitelnosti, je to kvůli řešení případů rozpornosti těchto dvou charakteristik, kdy způsob užívání

veřejného prostranství jednou skupinou vylučuje skupinu jinou, nebo kvůli rozpornosti těchto charakteristik s jinými absolutními principy.

Hybridním místům odpovídá právní pojem veřejně přístupného místa, který je charakterizován individuálně neomezeným přístupem bez ohledu na typ vlastnictví. Veřejně přístupná místa však nejsou místy, která by v nedávné době vznikla a která by tak byla charakteristická pro současnost. Tím je oslabena představa vzniku hybridních míst jako jevu typického pro současnou společnost a důvod jejich narůstajícího počtu je podroben diskusi.

ROZŠÍŘENÝ ABSTRAKT

Text se zabývá teoretickým pojetím soudobé dynamiky veřejného prostranství. Toto pojetí ověřuje na analýze československých a českých právních norem.

Základní teoretický pohled na vývoj sféry veřejného od antického Řecka až po současnost poskytují Hannah Arendtová a Jürgen Habermas. Jejich pohled je založen na konstrukci normativního ideálu veřejného, který je u Arendtové vyjádřen v podobě *agory* antického Řecka a který u Habermase nabývá podoby buržoazní veřejnosti jakožto arény svobodného racionálního komunikativního jednání sobě rovných, které je zaměřeno na dosažení vzájemné shody o společných záležitostech. Jako vývoj popisují rozdíl mezi normativním ideálem veřejného a skutečností, ve které se stupňuje prolínání veřejné a soukromé sféry, díky čemuž veřejné jako takové zaniká.

Obdobně i teoretická pojetí dynamiky soudobého veřejného prostranství ve skutečnosti popisují rozdíl mezi jeho normativním ideálem, který je založen na představě *agory* jakožto konstitutivního místa veřejnosti, a skutečnou podobou. Podle Zygmunta Baumana splývá v klasické modernitě veřejné prostranství s idealizovaným prostorem občanství, ve kterém občané spojování do společnosti komunikací veřejných témat. V tekuté modernitě dochází k jejich odloučení, neboť veřejná prostranství jsou konstruována tak, aby komunikaci mezi lidmi popírala.

Podle Sylke Nissen definuje veřejné prostranství dvěma základními charakteristikami, kterými jsou neomezený přístup a rovná uživatelnost. Dynamikou je oslabování těchto dvou charakteristik, tj. omezování přístupu a užívání. Příčinou jsou náklady na jejich zajištění a jejich vzájemná rozpornost. Jak ukazuje Don Mitchell na příkladu rekonstrukce městského parku, normativní pojetí veřejného prostranství jakožto místa nezprostředkované politické komunikace vede k neustálému přetváření podoby a pojetí vymezení a pojetí veřejného prostranství komunikujícími aktéry. Jakožto místo neustálého vyjednávání je zároveň prostorem nepřestávajícího konfliktu, a proto všem občanům nemusí poskytovat pocit bezpečí. Dochází k faktickému vylučování těch občanů, které se v tomto vysoce dynamickém prostranství necítí bezpečně. Zajištění pocitu bezpečí v podobě udržení určitého kompromisního pojetí obou charakteristik vede k rostoucím nákladům veřejné správy coby jejich garanta. Veřejná správa na to reaguje snahou o zapojení soukromého sektoru, čímž jsou veřejná prostranství privatizována, jak to Nissen nazývá, čímž do nich pronikají soukromé partikulární zájmy a tím se mění v pseudoveřejná, hybridní místa.

Základní právní vymezení veřejného prostranství se blíží jeho normativnímu pojetí, neboť jej ochraňují jako místo politického jednání, čímž zachovávají představu

agory (československé a české ústavy, zákony upravující shromažďování, judikatura Ústavního soudu ohledně shromažďovacího práva). Pokud právní normy omezují charakteristiky neomezeného přístupu a rovné uživatelnosti, je to kvůli řešení případů rozpornosti těchto dvou charakteristik, kdy způsob užívání veřejného prostranství jednou skupinou vylučuje skupinu jinou, nebo kvůli rozpornosti těchto charakteristik s jinými absolutními principy (oznamovací povinnost v případě shromáždění umožňující jejich praktickou realizaci, zákazy kouření a intoxikace zaměřené na ochranu veřejnosti před negativními následky). Právní předpisy omezující požívání alkoholických nápojů na veřejných prostranstvích jsou tak konstituovány jako nástroj, který má zabránit vylučování většinové populace z těchto prostranství menšinou tzv. bezdomovců, která většinou snižuje pocit bezpečí.

Hybridním místům odpovídá právní pojem veřejně přístupného místa, který je charakterizován individuálně neomezeným přístupem bez ohledu na typ vlastnictví, nicméně omezeným přístupem na základě určité nediskriminující charakteristiky. Veřejně přístupná místa však nejsou místy, která by v nedávné době vznikla a která by tak byla charakteristická pro současnost. Tím je oslabena představa vzniku hybridních míst jako jevu typického pro současnou společnost. Jejich narůstající počet nemusí být způsoben jen jejich privatizací, která je motivována přenosem nákladů na zajištění bezpečí na soukromé subjekty, ale také narůstajícím podílem zaměstnanosti v sektoru služeb.

Nacionální, politické a integrační aspekty městské hromadné dopravy v moravských městech od konce 19. století do roku 1938.

Petr Popelka – Michaela Závodná

Ve druhé polovině 19. století se města stávají pulzujícími organismy, jejichž hlavní tepny tvořila budovaná městská dopravní infrastruktura, která současně reflektovala společenské a ekonomické změny městského prostředí. Budovaná městská hromadná doprava má potenciál vytvářet, ale i strhávat sociální bariéry, může být jablkem sváru či výsledkem konsensu a kooperace. Dosavadní práce, věnované městské dopravě, však zdůrazňovaly především technicko-provozní stránku městské hromadné dopravy a vedly k izolovanému studiu této problematiky. V podstatě tak neexistují jiná komparační měřítka než prostorová. Městská doprava však nepřispívala pouze ke vzniku aglomerací nebo velkoměst, ale se stala také zrcadlem odrážejícím národnostní, politickou i sociální situaci městských společností.

Nacionální, politické a integrační aspekty městské hromadné dopravy autoři studují na příkladu tří nejvýznamnějších moravských měst: Brna, Olomouce a Ostravy. Heterogenní národnostní struktura moravských měst se od konce 19. století do značné míry odráží také v městské dopravě. Nejviditelnějším projevem národnostních svárů v moravských městech se stává dobově silně frekventovaná jazyková otázka. Ta se projevovala v bouřlivých diskuzích o úřední řeči zaměstnanců městské hromadné dopravy či v pojmenování zastávek. Často se také jednalo o problém vzájemného spojení národnostně odlišných sídelních celků (centrum x předměstí).

Jazyková, resp. národnostní otázka, tak přerůstá v zásadní otázku integrační/desintegrační role městské dopravy v urbánním prostoru moravských měst, otázku o to významnější, že v předválečném období se město spojovalo s předměstími na základě dobrovolnosti resp. domluvy. Po vzniku první Československé republiky však dochází ke vzniku tzv. velkých měst na základě administrativních či zákonných opatření bez akceptování názorů připojovaných předměstských obcí.

S nacionální a integrační resp. desintegrační rovinou zavádění městské dopravy v moravských městech úzce souvisí také její politický rozměr. Otázka výstavby městské hromadné dopravy často vytvářela prostor pro dobový politický boj. Stávala se nástrojem, kterého političtí konkurenti využívali pro získání politických bodů. Do popředí se dostávala otázka, má-li město projekty související s výstavbou městské hromadné dopravy financovat z vlastních zdrojů i za cenu zadlužení, nebo má-li přenechat tuto iniciativu soukromým subjektům. S tím souvisela zásadní otázka, zda je městská hromadná doprava pouze výdělečným podnikem města nebo službou obyvatelům města a předměstí.

Studie se zaměří na srovnání výše uvedených aspektů ve třech nejvýznamnějších moravských městech v období od konce 19. století do konce existence první Československé republiky. Srovnání má vést k formulaci obecnějších tezí a k nastínění některých nových, alternativních komparačních měřítek městské hromadné dopravy v prostoru českých zemí.

Sémantika bytové výstavby na příkladu Prahy ve 20. století

Ing. arch. Jana Zdráhalová, PhD.

Ústav urbanismu
České vysoké učení technické v Praze
Fakulta architektury
Thákurova 9
Praha 6 - Dejvice
166 34
e-mail: zdrahjan@fa.cvut.cz

Ing. arch. Irena Boumová

Ústav navrhování
České vysoké učení technické v Praze
Fakulta architektury
Thákurova 9
Praha 6 - Dejvice
166 34
e-mail: irena.boumova@fa.cvut.cz

Příspěvek se zabývá vývojem vnímání sémantiky města, jeho architektury a urbanismu na pozadí historického vývoje. Výklad je dokumentován na příkladu Prahy 20. století, jako reprezentanta města se silnou ekonomickou i politickou historií. Z hlediska typologie se příspěvek zaměřuje na bytovou výstavbu.

Na vztah společnosti a prostoru lze nahlížet z různých perspektiv. Různé obory se zabývají dílčími vlastnosti tohoto vztahu. Výsledky zkoumání stejné epochy se mohou lišit z pohledu historie, ekonomie, filozofie nebo dějin architektury. Vývoj typologie bydlení je často předmětem zájmu architektů, kteří sledují funkční a prostorové uspořádání bytů a domů z hlediska projekční praxe. Z pohledu širších urbanistických souvislostí lze stavby pro bydlení hodnotit z hlediska polohy ve městě, orientace ke světovým stranám, urbanistické typologie (zástavba otevřená, bloková), atd. Tyto proměny v bytové typologii lze prezentovat na pozadí společenských, politických i technologických změn. Důležitým jmenovatelem, který výše uvedené změny zastřešuje, je ideologie společnosti, která v konkrétní době ve společnosti převládá, a která formuje postoje politické, ekonomické, kulturní i hodnotové. Ideologie se přitom může během generací výrazně proměňovat a stavby, které v době svého vzniku byly vzorem kvalitní architektury, se o 20 let později mohou jevit jako krajně problematické. Tento princip lze nicméně vysledovat i s obrácenou tendencí. Stavby, které byly před 20 lety považovány za nehodnotné, mohou být v současnosti chápány jako velmi žádané.

Domníváme se, že vliv ideologie společnosti na bytovou výstavbu, spolu s proměnlivostí významů, které architektuře vzniklé na pozadí různých celospolečenských ideologií připisujeme, nebyl dosud dostatečně prozkoumán. Sémantika prostředí, konkrétně hodnocení významů bytových staveb, ať se jedná o polohu ve městě, rozsah výstavby, dispozice bytů nebo architektonické ztvárnění fasád je významných dokumentem ideologie společnosti.

Pro hodnocení sémantiky byl zvolen přístup navrhovaný francouzským sociologem a filozofem Henrim Lefebvrem. Lefebvre nabízí komplexní pohled na vztah prostoru a společnosti a zastřešuje dílčí přístupy. Chápe prostor jako sociální konstrukci, která ovlivňuje prostorové vlastnosti a jejich vnímání, a je výrazem mocenského uspořádání společnosti. Podobu urbanizovaného prostoru vidí Lefebvre jako výsledek sociálních procesů společnosti a jako způsob sebetvrdování dominance politicky a ekonomicky silných hráčů ve společnosti. Tento příspěvek ukáže změnu vnímání města na základě tří konceptů Henriho Lefebvra. Jsou to Spatial practice, Representations of space a Representational spaces. Spolu s historií prostoru se tedy budeme zabývat i historií reprezentace a ideologií.

Přehled vývoje Prahy je rozdělen do čtyř základních časových úseků: období Rakouska-Uherska do První světové války, První republiku, období mezi lety 1945-1990 a období mezi lety 1990-2010. V těchto obdobích se významně měnila ideologie společnosti a tomu odpovídající forma reprezentace a tvář měst, jak z hlediska architektury, tak urbanismu.

Změny pozorované v podobě bytové výstavby samozřejmě nekopírují výše uvedené časové úseky přesně. Některá témata procházejí více obdobími, naopak jiná lze nalézt pouze jako dočasné jevy.

Jako zdroj dobových informací slouží články a odborné statě, publikované v architektonických časopisech od období první republiky po současnost. Pro tuto studii používáme časopisy Stavba, Styl, Stavitel, Architektura ČSR, Architekt a Era.

Tento příspěvek se soustředí na změny kulturních hodnot obsažených v bytové výstavbě. Průběžné informace z architektonických časopisů umožňují sledovat změny ideologických konceptů bytové výstavby, očekávání i zpětné zhodnocení realizovaných staveb a celků.